

BUDAPESTI GAZDASÁGI
EGYETEM PÉNZÜGYI ÉS
SZÁMVITELI KAR

SZAKDOLGOZAT

Petróczki Tamás
Levelező
Pénzügy Msc.

2021

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM

PÉNZÜGYI ÉS SZÁMVITELI KAR

Digitalizáció és az adóhatóság

Belső konzulens:

Dr. Kovácsné Dr. Sipos Ágnes Margit

Külső konzulens:

Surinya Péter

Készítette:

Petróczki Tamás

Levelező tagozat

Pénzügy mesterszak

Vállalati pénzügy szakirány

Budapest, 2021

NYILATKOZAT

Alulírott PETRÓCZI TAMÁS büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom, hogy a szakdolgozatomban foglalt tények és adatok a valóságnak megfelelnek, és az abban leírtak a saját, önálló munkám eredményei.

A szakdolgozatban felhasznált adatokat a szerzői jogvédelem figyelembevételével alkalmaztam.

Ezen szakdolgozat semmilyen része nem került felhasználásra korábban oktatási intézmény más képzésén diplomaszerezés során.

Tudomásul veszem, hogy a szakdolgozatomat az intézmény plágiumellenőrzésnek veti alá.

Budapest, 2021. év DECEMBER hónap 04 nap

Petróczy Tamás

hallgató aláírása

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés	2
2.	Digitális revolúció	6
2.1.	Az adóhatóság online térnyerése.....	8
2.2.	Elektronikus fizetés térnyerése	9
2.3.	Ügyfélközpontú adóhatóság szerepe az adómorál javításában.....	13
2.3.1.	eSZJA	14
2.3.2.	eÁFA	15
2.4.	Standard Audit File – Tax (SAF-T).....	16
2.5.	Primer kutatás az adóhótság digitalizációs törekvéseiről	16
3.	Áfabevétel alakulását befolyásoló gazdasági lépések	20
3.1.	Digitalizációs megoldások.....	23
3.1.1.	Online pénztárgép.....	23
3.1.2.	Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer	26
3.1.3.	Online számlaadat-szolgáltatás	28
3.2.	Gazdasági hatások elemzése.....	31
3.3.	Adóbeszedés hatékonyságának elemzése	35
4.	Nemzetközi adóhatóságok digitális megoldásai	42
4.1.	EU tagállamok tapasztalatai	43
4.2.	EU-n kívüli adóhatóságok tapasztalatai.....	47
4.3.	Megállapítás.....	50
5.	Összegzés.....	51
	Irodalomjegyzék.....	56
	Ábrajegyzék.....	61
	Táblázatjegyzék	61
	Függelék.....	62

1. Bevezetés

A mindennapokban is érezhető, hogy egy új világ kezdődött. Az internet folyamatos térnyerésével mára egészen odáig jutottunk, hogy a világ bármely pontján elérhetőek legyünk. Nem csak mi, hanem az adataink is.

Már áttértünk az ún. „digitális valóságba”, amikor a gazdasági szereplők úgy szervezik ügyintéznivalójukat és tevékenységeiket, hogy ahhoz minimális vagy szinte egyáltalán nem szükséges fizikai jelenlét. Kétségtelen, hogy a digitalizáció betörése a gazdasági, politikai és a társadalmi folyamatokba robbanásszerű ütemben történik, ezáltal teljesen új értékek kerülnek előtérbe; folyamatosan alakítja a gazdasági ágazatok, szakmák súlyát és szerepét a gazdaságban. Bizonyos foglalkozások felértékelődnek, míg mások eltűnnek.

Jelenlegi munkahelyemen azt tapasztaltam, hogy a vállalat szinte minden osztályán rengeteg időt fordítanak manuális adatrögzítésbe a kollegák, pedig számos olyan megoldás létezik, mellyel akár automatizálható is lenne a folyamat. Ugyanakkor észrevettem, hogy az emberek a *digitális* és *automatikus* szót hallván, sokszor munkahelyük elvesztésétől tartanak és –tévesen – sokszor összetévesztik az új eszközök használatával. A digitalizáció és automatizáció kifejezés alatt nem csak az új eszközök igénybevételét kell érteni, hiszen magában foglalja az új módszereket, elemzési lehetőségeket és a felhalmozott adathalmazzal való gazdálkodást is. A folyamat automatizálás igen hasznos tud lenni, amivel a munkafolyamatok átalakulnak és értékteremtő munkát végezhetnek a kollegák a vállalatnál.

A kutatási témám választását elsősorban a kíváncsiság vezérlte. Kíváncsi vagyok, hogy az adóhatóságnak hogyan sikerült implementálnia a digitális transzformációban rejlő lehetőségeket ügymeneteibe. Másodsorban a tények, hiszen a digitalizáció előttünk zajlik, fontos részét képezzük és a vírusválság még tovább erősítette a digitális átállás fontosságát. Amikor a tavalyi év nagy részében a járvány helyzethez való alkalmazkodás sikere volt a tét, a nemzeti adóhatóság digitalizációs törekvései még tovább erősödtek.

A digitalizációt azért tartom előnyösnek, mert az iteratív folyamatok algoritmizálhatók és automatizálhatók. De miért is előnyös az adóhatóság számára? Az automatizálásnak köszönhetően a rendszer adatain alapuló döntéseknek a költsége kisebb (kevesebb adminisztrációs munka), rövidebb a döntési ciklus, és az emberi hibákra visszavezethető elgépelés esélye is minimális. Az adóhatóság miért is ne használná ki a rendelkezésre álló digitális adathalmazt? Legtöbb esetben a vállalati döntéshozók

sincsenek tisztában, hogy mekkora mértékű adat áll rendelkezésünkre, s hogy azokat miként lehetne érdemben hasznosítani.

Az elemzés területe

A kutatásom során az adóigazgatásban alkalmazott digitalizációs megoldásokat, s azok gazdasági hatásait kívánom vizsgálni. Korábbi évek tapasztalatai alapján elmondható, hogy számos adóigazgatási digitalizációval kapcsolatos fejlesztés került élesbe állításra, melyeknek eredményességei az áfabevétel növekedésében és áfarés csökkenésében mérhetők. Ennél fogva taglalom azokat a főbb stratégiai lépéseket, amelyek elvezethetnek addig, hogy a gazdaság fehérebb és az adók beszedése hatékonyabb lehessen, különös tekintettel az áfabeszedésre irányuló intézkedések hatékonyságára és időbeni alakulására.

Az elemzés módszere

Az elemzés során feldolgozom az áfabeszedést célzó online térben található hazai és nemzetközi irodalmakat, illetve a bevezetett intézkedésekhez kapcsolódó szakanyagokat. Továbbá, a Központi Statisztikai Hivatal (KSH), Nemzeti Adó- és Vámhatóság (NAV), Magyar Állam Kincstár (MÁK) és a Magyar Nemzeti Bank (MNB) által közzétett statisztikai és makrogazdasági adatokat felhasználva elemzéseket készítek az áfabeszedés hatékonyságának mérésére. Az Európai Biztoság által közzétett jelentése szolgál az áfarés adatok bemutatására, ahol a 2019-2020. évi adatai becsült értékek.

Kutatásom nyilvános gazdasági statisztikai adatokon alapszik, melynek alapjául főként a 2014-2021 első félévi adatok szolgálnak. Fontosnak tartom kiemelni, hogy nem veszem figyelembe az adójogszabályi változásokat és csak azokat a digitalizációs megoldásokat említem, melyek véleményem szerint hatással vannak az adóelkerülők mérséklésére.

A kutatásom során

- fókuszcsoporthoz interjú keretében értékelem az adóhatóság állásfoglalását
- a NAV *bulletine*ekben¹ és évkönyvekben közzétett adatokkal átfogó elemzést készítek az adóhatóság online térnyerésére vonatkozóan
- reprezentálom a bevezetett digitalizációs intézkedések s azok gazdasági hatásait, statisztikai adatok felhasználásával
- felvázolom az egyes EU tagországok digitális megoldásait az adóigazgatásban

¹ Tájékoztatók az igazgatóság tevékenységeiről. Hozzáférés: <https://nav.gov.hu/nav/kiadvanyok/bulletin>

Az elemzés során az alábbi fő területekre kívánok kitérni:

- áfabevételek alakulása
- adóhatósági ellenőrzések eredményessége különös tekintettel az áfabevételre irányuló adóellenőrzésekre
- nemzetközi adóigazgatások gyakorlatai

Tanulmányom során az adóbevételek alakulását, illetve az adóellenőrzések számosságát nemzetgazdasági szintű adatokra építem.

A téma aktualitásának vizsgálata

Az Nemzeti Adó- és Vámhivatal életében fontos momentum Varga Mihály pénzügyminiszter 2021. június 24-i bejelentése, miszerint leváltják az akkori magyar adóhatóság vezetőjét, Sors Lászlót. Sors László vezetése alatt az adóhatóság Magyarország leghatékonyabban működő közigazgatási szervezetévé vált. Az új célok megvalósítására Vágújhelyi Ferencet bízta meg, azzal az indokkal, hogy tovább kell gyorsítani az adóhivatal digitális fejlesztéseit.² Érdemes megemlíteni, hogy az új vezető végzettségét tekintve programozó-informatikus, tehát nagyon komoly üzenet értéke van, így minden bizonnyal a magyar adórendszer digitalizációja tovább folytatódik.

Az adóhatóság történetében a 2021-es év különösen nagy jelentőséggel bír. Immáron 10 éve, hogy az Országgyűlés nyomán megalakult az Adó- és Pénzügyőri Ellenőrzési Hivatal, illetve a Vám- és Pénzügyőrség jogutódjaként a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV). A fókuszban már akkor is az szerepelt, hogy a két korábbi külön informatikai kultúrájú és fejlettségű szervezetet egy egységgé integrálják, párhuzamosságokat felszámolják. Cél a technológiai megoldások korszerűsítése, adattárház-építés és az adatvagyonra épülő digitális megoldások fejlesztése, ami elsősorban az ügyfélszolgáltatások digitalizálásával kezdődött.³

A digitalizációban rejlő lehetőségek kihasználásából a NAV nem teheti meg, hogy kimarad. Gyakorlatilag Magyarország államháztartási bevételeiben legfontosabb szerepet játszó közigazgatási szervezete, ahol a 2020. évi bevételi részaránya összesen 94%⁴.

Amikor digitalizációról beszélünk, sokszor felmerül a kérdés, hogy mi várhat a számviteli-pénzügyi szakemberekre, szükség lesz-e rájuk. Úgy gondolom, nem kell feltétlen programozónak lenniük, de mindenképp szükséges az informatikai

² <https://ado.hu/ado/uj-vezetot-neveztek-ki-a-nav-elere/>

³ NAV (2021) p. 4.

⁴ NAV (2021) p. 10.

felkészültség erősítése. A szoftverfejlesztők képesek ugyan leprogramozni a számviteli folyamatokat, de az adatok ellenőrzése és elemzése kihagyhatatlan humán interakció nélkül. Tehát a folyamatok digitalizációjával egész biztosan nem fogják elveszíteni az állásukat a szakemberek, csupán a szakmai munka átalakul. Azért sem feltételezem a legrosszabbat, mert ők kontrollálják és ellenőrzik a folyamatokat, ideértve az eredményeket is.

2. Digitális revolúció

A széles spektrumú és tudatos digitalizáció rengeteg adatgyűjtési, adatkezelési és adatfeldolgozási lehetőséget kínál, új utakat megnyitva ezzel az adózásban. A vállalatok azonban már korábban felismerték ennek az előnyét és elkezdték kiaknázni a digitalizáció által nyújtotta lehetőségeket. Ma már majdhogynem kötelező, hogy a társaságok rendelkezzenek digitális platformmal. *PAJOR (2019)* véleménye szerint a digitális vállalatok a hagyományos vállalatokkal szemben versenyelőnyhöz és több bevételhez juthatnak online platformjaikon keresztül. Az online jelenlétnek köszönhetően gyorsabban és rugalmasabban képesek reagálni a fogyasztói igényekre, éppen ezért képesek szolgáltatásaikat és termékeiket kedvezőbb áron értékesíteni, mint a versenytársaik.

A Nemzeti Adó- Vámhivatal digitalizálódása is különösen fontos. A gazdaságban betöltött pozícióját tekintve érdekes, hiszen állami szervezet mégis a piaci verseny meghatározó szereplője. A *NAV (2021a)* jelentésében is kiderül, hogy kivétel nélkül mindenkivel kapcsolatban áll, az állampolgárokkal, adótanácsadókkal és könyvelőkkel, gazdasági szereplőkkel, közigazgatással, gazdaságpolitikával (Országgyűléssel) és az államháztartással is.

Az elmúlt évtizedben a NAV bizonyította, hogy bámulatos digitalizációs tempót diktál az online fejlesztéseivel. Mindenesetre megjegyezném, hogy elsősorban mégis – hazai és nemzetközi szabályozások hatására – a vállalati adózás digitalizációja történik. A magyar adóhatóságnak több nagyobb siker története van a digitalizálódás kapcsán. Többek között kialakította az e-ellenőrzést, elektronikus kapcsolattartást, cégkaput, különböző e-bevallásokat (eÁFA, eSZJA), elektronikus adatszolgáltatásokhoz kapcsolódó fejlesztéseket, mint például az online pénztárgépek, EKÁER, online számlázás rendszerét és jelenleg koordinálja a SAF-T fejlesztéseket (CSIKI, 2020). A későbbi fejezetekben részletesen taglalom az adóigazgatási digitalizáció gazdaságra gyakorolt hatásait és eredményeit, különös tekintettel az adóbeszedésre, adóhatósági adminisztrációra és adóellenőrzésekre.

A digitális megoldásoknak köszönhetően napról-napra felfoghatatlan mennyiségű adathalmazzal gyarapodik az NAV adatbázisa. Az adatok maguktól az adózóktól, főként saját adóbevallásuk és az online adatszolgáltatás során közölt adataikból származnak. Érdekes azonban megemlíteni, hogy az adóhatóság más gazdasági szereplőktől és forrásokból is származtat adatokat bizonyos adózókra vonatkozóan (VARGA, Z., 2020).

A NAV adatvagyonra három forrásból származik: egyrészt az adózóktól, hatósági tevékenységből és harmadik féltől (kereskedelmi bankok, nyugdíjfolyósító szervezet stb.). Mivel az adóhatóság egyre szélesebb körű adatra lát rá, ezért a Big Data⁵ módszerekkel és automatizált eszközökkel egyre könnyebben tudja kiszűrni a gyanús adatsorokat, amit a 3.3. fejezetben részletesen kívánok kifejteni.

Nem meglepő, hogy az adóhatóságnak napról napra ekkora mértékben gyarapodik az adatvagyon. Napjainkra szinte kivétel nélkül már be van kötve az összes közigazgatási szerv rendszere az adóhatósághoz. A munkáltatótól kezdve az üzleti partnereken át egészen a nyugdíjfolyósító hatóságokig. Tény, hogy a küldött adatok struktúrája más és más, hiszen szereplőnként sem egységes az adatközlése köre. Az adóhatóság számára jelenleg még kihívást jelent ezek egységes rendszerbe szedése, de a szükséges minimumot képes teljesíteni.

A nagy mennyiségű adatok elemzők és elemző szoftverek nélkül semmisnek tekinthetők. *VARGA, Z. (2020)* tanulmányában olvasható, hogy a hatalmas mennyiségű adatok („Big Data”) által újabb és újabb lehetőségek nyílnak meg az adóigazgatás számára, például képes ezáltal előkészíteni és ellenőrizni az adózók adóbevallását. A magyar adóhatóság úgy tűnik ezt sikeresen felismerte, melyre bizonyíték a 2017-ben élesbe állt eSZJA rendszer. Az ügyfélkiszolgálás mellett természetesen az adóelkerülőkkel szemben is alkalmazható a Big Data. *PANKUCSI (2018)* vélemény alapján az adóhatóság ezentúl képes a visszaélések gyors feltárásával és visszaszorításával védeni a jogkövetők érdekeit, esetlegesen a hibázók számára segítséget nyújtani a szabálykövetéshez. A későbbiekben kitérek az adóhatóság szolgáltatói szemléletére. *PANKUCSI (2018)* továbbá kiemeli, hogy az adóhatóság alapvetően preventív attitűdöt biztosít, de a szándékosan jogsértő magatartást követő precedenseket kivétel nélkül szankcionálja.

NAV részéről nyílt titok, hogy a digitalizációval hosszú távon az adózókra nehezedő adminisztrációt egyszerűsítse, de legfőbb célja annak kiváltása. *VARGA, E. (2020)* szerint a vízió, hogy idővel a mesterséges intelligencia válhat az adminisztráció motorjává, s az adózók és adóellenőrök munkáját már szoftveres programok segítik, jobb esetben kiváltják.

⁵**Big Data:** „Extrém nagy adathalmazok, amelyek számításgépes analízisa során mintázatokat, trendeket és összefüggéseket lehet feltárni különösen az emberi viselkedés és interakciók terén (GICZI et al., 2017, p.2.)”

2.1. Az adóhatóság online térnyerése

Ma már alighanem a teljes magyar lakosság használ internetet vagy mobiltelefont. Ennek függvényében jelen alfejezetben megvizsgálom, hogy az adóhatóságnak milyen mértékben sikerült elérnie az adózókat a különböző platformokon keresztül.

Ahogy az internet felhasználók száma növekedett úgy vált az adóhatóság egyre fontosabb színterévé az elektronikus felület. A digitális vállalatok mintájára az adóhatóság is elkezdte fejleszteni digitális szolgáltatásait. A NAV (2021a) jelentésében több adóigazgatási digitalizációs lépéséről is olvashatunk. Többek között megújult a leglátogatottabb közigazgatási weboldal, a <http://nav.gov.hu>. Az oldal nem csak tartalmilag, hanem szerkezetileg és formailag is megváltozott. Megújult továbbá az NAV ügyfélportal is (az eBEV), amely már egyénre szabható felületet jelent.

1. táblázat: Az adóhatóság online térnyerése a 2016. és 2020. időszak között

		2016	2017	2018	2019	2020
www.nav.gov.hu látogatottsága	millió alk.	13.4	18	17	17.1	21.8
programok száma (átlag)	db	751	824	806	680	668
- ebből letöltések	millió alk.	39.2	34	38.6	34.3	50.1
facebook profil posztok	db	243	279	281	319	265
- megtekintés	millió	2.2	6.1	18	41.2	51.8
NAV-Mobil app letöltés	ezer db	3.1	3.9	3.2	6.2	14.6
Online Számlázó mobil app letöltés	ezer db					45.3

Forrás: Saját szerkesztés NAV évkönyvek (2016, 2017, 2018, 2019, 2020) alapján

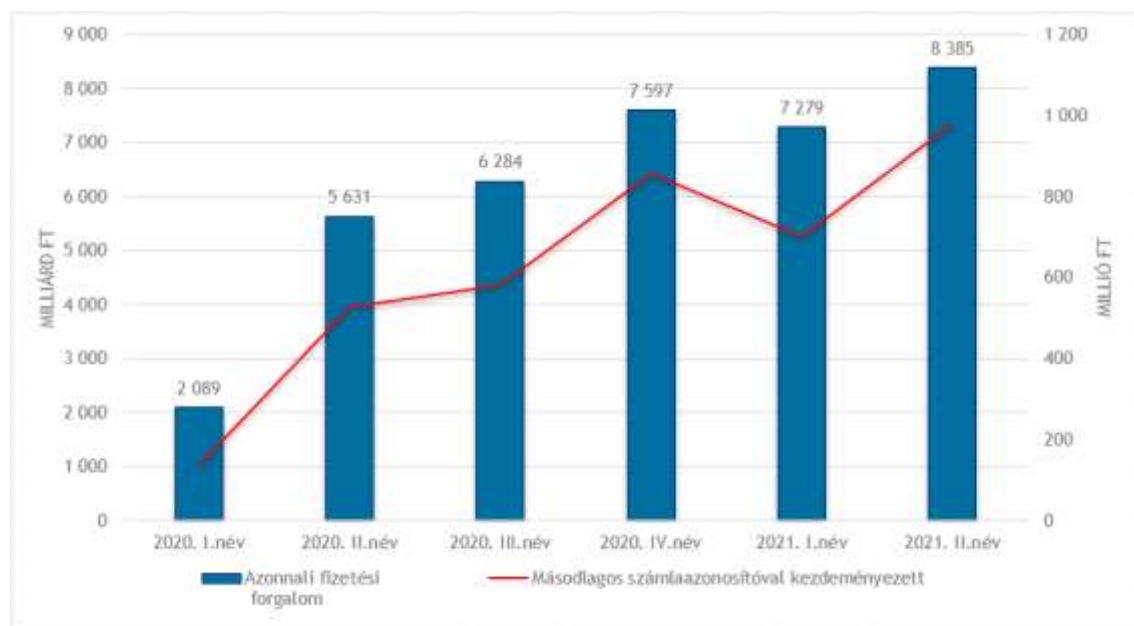
Az 1. táblázatban bemutatom az adóhatóság online térben folytatott tevékenységeit és annak sikereit. Az ábrán is jól látszik az adóhatóság online térnyerés dinamikus tendenciája. A magyar adóhatóság hivatalos honlapjának látogatottsága 2016. és 2020. időszak között közel 61.5%- al nőtt. Elsősorban nem a formailag megújult weboldalnak köszönhető, hanem az adóhatóság aktivitásának. Az adóhatóság hivatalos weboldalán naponta értesülhetünk a legújabb adózási hírekről, várható adóellenőrzésekről és az adózó már különböző témákra bontva megtalálhatja leggyakoribb kérdésekre a választ. Már az sem meglepő, hogy az adóhatóság a közösségi média platformokon (jelent esetben a Facebook-on) is jelen van. Az adóhatóság 2016-ban összesen 243 alkalommal töltött fel új tartalmat a Facebook profiljára, ami 2.2 millió megtekintést eredményezett. Ezzel szemben 2020-ban nagyságrendileg hasonló volt a posztok száma (265), de a megtekintések száma a négy évvel korábbi értékhez képest mégis 23x-osa. Nem csak az online platformokon ért el látványos sikereket az adóhatóság, a mobil applikációkat is egyre többen töltik le az adózók.

Az adóhatóság legújabb, 2021-ben mobil platformra fejlesztett megoldása az eFIP mobilapplikációs alkalmazás. A mobil alkalmazáshoz kapcsolódó adatokat az 1. táblázat nem tartalmazza, mert a kutatásom készítésének időpontjában nem állnak rendelkezésre a szükséges adatok. Az applikáció valós idejű kommunikációt biztosít a munkavállalói lekérdezéshez, melynek során a használó figyelemmel kísérheti az adózó munkáltatói bejelentésekben ismert adatai és jogviszonyait.

Az elmúlt egy évtizedben számos és sokrétű digitalizációs fejlesztés történt a magyar adóigazgatásban. (A haza adóigazgatás digitális fejlesztéseit kronológiai sorrendben a kutatásom Függelék táblázatában gyűjtöttem egybe.)

2.2. Elektronikus fizetés térnyerése

Jelen alfejezetben a digitalizációs megoldások elektronikus pénzhasználatra való hatását kívánom bemutatni. Elsősorban fontosnak tartom kiemelni a 2020. március 2.-án elindult, nemzetközi viszonylatban is korszerű Azonnali Fizetési Rendszert (továbbiakban: AFR). Az AFR keretén belül megvalósult a másodlagos azonosítóval történő utalás is, mellyel akkor is indítható utalás, ha az üzleti partner bankszámlaszáma nem ismert. Másodlagos számlaazonosítóként szolgálhat az email cím, telefonszám, adószám és az adóazonosító jel. Az azonnali fizetési forgalom és a másodlagos számlaazonosítóval kezdeményezett utalások mértékét a 2020. I. negyedév és 2021. II. negyedév közötti időszak vizsgálatát az 1. ábra mutatja.

1. ábra: Azonnali fizetési forgalom alakulása

Forrás: Saját szerkesztés MNB (2021b) adatai alapján

Az AFR hozzájárul a vállalatok mellett a magánszemélyek likviditásának növeléshez is. Már a rendszer indulását követő első hónapban 2089 milliárd Ft-ot utaltak el az adózók azonnali utalással. Másodlagos számlaazonosítóval történő utalások aránya az azonnali fizetési forgalom bázis időszakához viszonyítva 9-12% között ingazodik. Az ábrán látható, hogy a gazdasági szereplők nem szívesen alkalmazzák ezt a fajta módszert, bizonyára kockázatosnak vélik a gazdasági szereplők, illetve még az is közre játszhat, hogy még csak valamennyi hazai banki szolgáltatónál került alkalmazásra.

Az elektronikus fizetések ösztönzése céljából 2016-ban országosan POS-terminál telepítési program indult, melynek keretében a központi költségvetés új és korszerű terminálok beszerzéséhez biztosított támogatást. A terminálokat korábban azért nem alkalmazták a kis- és középvállalkozások, mert a relatíve alacsony forgalom mellett sok idő volt míg megtérült a befektetés. A támogatás legfőbb célja, hogy a programban résztvevő pénzforgalmi szolgáltatók jutányosabb áron és alacsonyabb tranzakciós költségek mellett legyenek képesek üzemeltetni az új berendezéseket. A támogatástól azt várták, hogy 1 év alatt 30%- al nő a POS terminálok száma (SALAMON, 2021). A belföldi POS-terminálokon lebonyolított tranzakciók számát és mértékét a 2. ábrán szemléltetem.

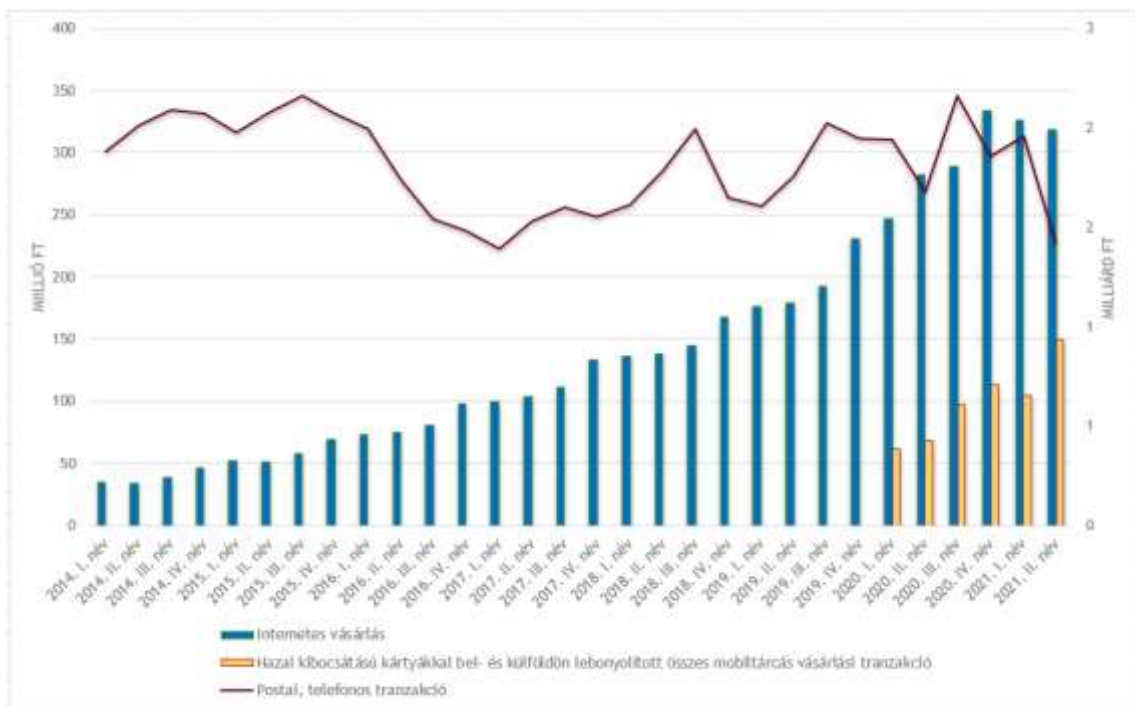
2. ábra: Magyarországi kibocsátású fizetési kártyákkal POS terminálon lebonyolított tranzakciók száma

Forrás: Saját szerkesztés MNB (2021b) alapján

Az ábra a program sikerességét kívánja reprezentálni. Manapság már minden kis- és középvállalkozásnak alkalmasnak kell lennie betét- vagy hitelkártyával való fizetések elfogadására. Fizetési módok között megkülönböztethetjük a hagyományos („bedugós”),

illetve az érintéses tranzakciókat. Az ábrán látható, hogy a gazdasági szereplőknél a hagyományos tranzakciók összege negyedévről-negyedévre folyamatosan redukálódik, jobban preferálják az érintéses tranzakciókat. Amíg 2014. I. negyedévében 415 millió Ft hagyományos tranzakció és 27 millió Ft érintés mentes tranzakció történt, addig 2021. II. negyedévében az előbbi 57 millió Ft-ra, csökkent míg az utóbbi több mint 1.7 milliárd Ft-ra hízott. A hagyományos- és érintésmentes tranzakciók arányát érdemes megemlíteni, amely kezdetben 6% és mára már meghaladta a 2987%-ot.

Az elektronikus fizetések térnyerése szempontjából fontosnak tartottam kiemelni a hazai fizetésikártya-elfogadó hálózatban lebonyolított tranzakciók alakulását (3. ábra). A fizetési és megrendelési szokások folyamatosan változnak. Az innovatív technológiának köszönhetően megjelennek olyan új készpénz-helyettesítő fizetési eszközök, melyeket pár éve még el sem tudtunk volna képzelni. Kezdetként megjelentek a bankkártyák, mobiltelefonos fizetési megoldások, okosórával való fizetések és a többi. Kétségek nélkül egyre jobban bízunk ezekben a megoldásokban.

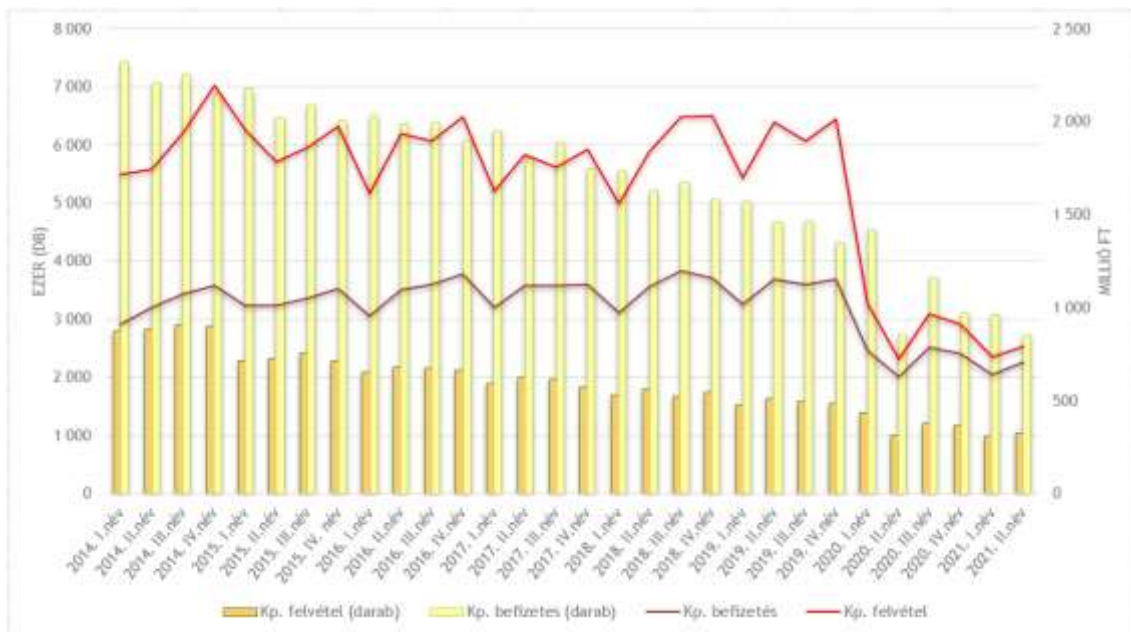
3. ábra: Magyarországi pénzforgalmi szolgáltatók elfogadóhálózatában lebonyolított fizetési kártyás tranzakciók száma és tranzakció típusa szerint csoportosítva

Forrás: Saját szerkesztés MNB (2021b) alapján

A 3. ábra bal tengelyén a postai, telefonos megrendelések számossága látható millió Ft-ban. A diagram jobb tengelyén az internetes vásárlás, illetve a mobiltárcás vásárlási tranzakciók láthatók. Az internetes vásárlások térnyerése elképesztő. A címzettnél történő csomagkézbesítéskor a vevő képes bankkártyával vagy akár NFC chipes mobiltelefonnal

fizetését kiegyenlíteni. Az ábrán látható, hogy az ilyen jellegű fizetési módokat nem szívesen választják a gazdasági szereplők. Jelenleg a mobilposták esetében elektronikus úton történő kifizetés készpénzfelvételnek számít. A mobiltárcás vásárlások növekvő dinamikája 2021. I. negyedévében megtört, de úgy sokkalta több lehetőség rejlik még ebben a fizetési eszközben. A fizetési tranzakciók összege a 2021.II. negyedévében elérte az 1.495 milliárd Ft-ot.

Megállapítani, hogy mennyire volt sikeres az adóhatóság és a magyar állam közösen a háztartásokat a készpénzkímélő megoldások használatába, arra vonatkozóan a készpénz felvételek alakulásából tudunk következtetéseket levonni. Tény, hogy az online fizetés gyorsabb és kényelmesebb megoldást jelent, mégis adódhat olyan élethelyzet, amikor nagyobb összegű készpénzt kell felvennünk (pl. autóvásárlás). A koronavírus járvány hatására még inkább előtérbe került az internet- és mobilbankolási megoldások alkalmazása. A 4. ábrán szemléltetem a hazai készpénz felvétel alakulását a 2014 és 2021. II. félévi időszak között. Az állam törekszik a haza készpénzállomány mérséklésére, hiszen annak mértéke erősen összefügg a feketegazdasággal.

4. ábra: A hazai pénzforgalmi szolgáltatók pénztáraiban lebonyolított készpénzfelvételi és befizetési tranzakciók száma és értéke.

Forrás: Saját szerkesztés MNB (2021b) alapján

Az ábrán látható, hogy a járvány hatására a megszokottnál jóval kevesebb készpénz felvétel és befizetés történt a szolgáltatók pénztáraiban vagy a kihelyezett készpénz be- és kifizetésre alkalmas ATM automatáinál. A készpénz ki- és befizetések számossága negyedévről-negyedévre csökkenő tendenciát jelez. Érdekes annak ténye, hogy az

ünnepek közeledtével az adott évek utolsó negyedéveiben figyelhető meg a legtöbb készpénzfelvétel. A 2020. IV. negyedéve a tendencia alól kivétel, ahol érdemes megjegyezni, hogy Magyarországon akkoriban országos szintű korlátozások voltak érvényben.

Összességében elmondható, hogy az elektronikus fizetést támogató programok és fejlesztések kedvezően hatottak a gyengébb alkupozícióban lévő, kisebb fogalmú kis- és középvállalkozások modernizálására. Nagyban elősegítették a gazdaság fehéritését és kedvezően hatott a készpénzmentes fizetési módok vonzóbbá tételére, lakosság pénzügyi tudatosságának növelésére (SALAMON, 2021).

2.3. Ügyfélközpontú adóhatóság szerepe az adómorál javításában

A Magyar Zoltán Közigazgatási-fejlesztési program a 2010-2014 közötti időszakban megalapozta a közszféra digitalizációját, melynek célja a magyar közigazgatás megreformálása. Az adóhatóság tekintetében a program sarokpontja többek között az adóhatóság az adóalany közötti folyamatok egyszerűsítése, átlátható ügyintézés és működés biztosítása (BÉRI, 2018).

Újabb szakasz a digitális közigazgatás irányába a 2014-2021 közötti időszak, melyet szintén a korábbi Magyar programra épülő Közigazgatási- és közszolgáltatás-fejlesztési stratégia biztosított. Központi cél az eddigi utóellenőrző, ellentmondást nem tűrő közigazgatásból egy szolgáltatóként funkcionáló közigazgatás létrehozása. A Stratégia fontos feltétele, hogy az állam és az adóhatóság átláthatóan, közérthetően, megbízhatóan, kiszámíthatóan, költséghatékonyan, szervezeten, és ami talán az adózók részére a legfontosabb, ügyfélközpontúan működjön. Több szempont alapján vizsgálták a stratégia fontosságát. Egyrészt megállapítást nyert, hogy az ügyfelek részéről fontos az érthető, nyílt kommunikáció iránti igény. Másrészt kiemelt szerepet kapott az információs társadalom igényeinek kiszolgálása, melynek részét a digitális adatbázisok kialakítása és fejlesztése. (BÉRI, 2018).

Személy szerint úgy gondolom, hogy a COVID-19 járvány rámutatott arra, hogy az adóhatóságnak gyorsan és hatékonyan kell válaszolnia a váratlan helyzetekre. Ahogy az ügyfelek megszokták a piaci szereplők gyors és hatékony szolgáltatás nyújtását, úgy a Nemzeti Adó- és Vámhivattaltól is megkövetelik. A digitalizáció korában az adófizetők fontosnak tartják, hogy adóügyeik elintézésére képesek legyenek az online térben. Az adóhatóság nem rest, kíván minél jobb partnere kíván lenni az adózónak. A következő alfejezetekben bizonyítom, hogy az adóhatóság digitalizációs eszközökkel törekszik az

online megoldások bevezetésére, amivel csökkentette az adminisztrációs terheket.

2.3.1. eSZJA

Úgy gondolom, hogy Magyar program beváltotta a hozzáfűzött reményt. A vállalkozások és háztartások számára létrehozott ügyfélkapu rendszer meghatározó elemévé vált a gazdasági életnek. Előzetes hivatali regisztrációt követően a gazdasági szereplők az ügyfélkapun keresztül képesek kapcsolatba lépni az elektronikus közigazgatási szolgáltatást és ügyintézészt nyújtó közigazgatási szervekkel. Az adóhatóság aspektusát tekintve számos hivatalos ügyintézési forma csak e rendszeren keresztül érhető el.

A munkáltatótól és a kifizetőktől származó beérkezett elektronikus adatok alapján a NAV már képes elkészíteni magánszemélyek részére az SZJA adóbevallás tervezetét. A személyi jövedelemadó bevallás reformja 2 lépcsőben történt meg. Első lépésként a 2017.-es évtől kezdődően a 2016-os adóévre vonatkozó adatok alapján még csak a magánszemélyek egy szűk körének– egyéni vállalkozók, őstermelők és az áfa fizetésre kötelezett magánszemélyek kivételével- került kijánlásra az elektronikus SZJA adóbevallási tervezet. Második lépésben 2018-tól a 2017-es adóévre már tartalmazza az egyéni vállalkozók, őstermelők és az áfa fizetésre kötelezett magánszemélyek adatait is (*NAV évkönyvek*).

A korábban említett ügyfélkapus bejelentkezést követően a tervezet kiegészíthető, módosítható vagy akár változtatás nélkül elfogadható. Még a nagymértékű digitalizáció ellenére is benyújthatnak az adóalanyok papír alapon is bevallási tervezetet az adóhatósághoz (AMBRUS, 2020). A 2. táblázatban a fontosabb eSZJA bevalláshoz kapcsolódó mutatószámokat kívánom megjeleníteni.

2. táblázat: Az eSZJA bevallási tervezet főbb mutatószámai

		2017	2018	2019	2020
Bevallás és adatszolgáltatás	millió db	23.5	23.9	24.5	24.5
- ebből elektronikus	millió db	21.8	22.8	23.6	23.8
eSZJA-portál látogatottsága beadási határidőig	millió alk.	1.7	3.4	4.1	4.3
NAV által készített elektronikus adóbevallási tervezet	millió db	3.8	5.1	5.6	5.6
Bevallás elfogadása módosítás nélkül	ezer db	433	840	943	1000
Bevallás elfogadása módosítást követően	ezer db	158	310	483	531
SZJA-bevallás teljesítése webes felületen	millió db	0.6	1.2	1.4	1.5
Beavatkozás nélkül érvényessé vált bevallás	millió db	1.4	2.1	2.2	2.3
Összesen	millió db	1.8	2.9	3.1	3.3

Forrás: Saját szerkesztés a *NAV Évkönyvek* (2017,2018, 2019, 2020) adatai alapján

A táblázatban látható, hogy az adóhatóság 2017-ben a bevallások és adatszolgáltatási kötelezettségeit közel 93%-át már elektronikusan intézte. Az elektronikus bevallás és az adatszolgáltatás 2020-ban a már meghaladja a 97%-ot. Az eSZJA portál látogatottsága is évről-évre az adóhatóság malmára hajtja a vizet. Általánosságban megfigyelhető, hogy 2017-ről 2018-ra a eSZJA bevalláshoz kapcsolódó mutatószámokban egy nagyobb ugrás. A kvázi duplázódás a korábban is említett elektronikus adóbevallási tervezet jogosultjainak körének bővítésével magyarázható. A tervezet 2017-ben 1.8 millió, míg 2020-ban 3.3 millió magánszemély adózóról vette le az SZJA adóbevallás elkészítésének terhét.

2.3.2. eÁFA

Az adóhatóság innovatív digitalizációs fejlesztéseivel az információ gyűjtés egyre intenzívebbé vált, a digitalizációs megoldások előnyeiből az adófizetők is részesednek. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal már a kisvállalkozók számára is össze tudja állítani az áfabevallás-javaslatot, mint ahogy a magánszemélyeknél teszi az szjabevallás-tervezet kiajánlásán során. Eddig úgy néz ki, Magyarország elsőként indítja el az áfatervezet-kiajánlás digitalizációs fejlesztését az Európai Unióban.

Az adóhatóság az e-ÁFA bevallás fejlesztésével a digitalizáció egy teljesen új lépcsőfokára lép, melynek éles használata lépcsőzetesen kerül bevezetésre és jellemzően a kisebb forgalmú cégek, egyszerű tevékenységi területen működő vállalkozásoknak jelent majd könnyebbséget. Az éles használat 2021 tavaszán indult volna, de a végleges indulás dátuma végül 2021 novembere 12, amikor már megtekinthetik az adózók az októberi bevallásuk alapján készített áfabevallás tervezetet (PORTFOLIO, 2021a).

A hatóság 2022 júliusától tovább szélesíti az adatgyűjtést. A rendszerbe a mezőgazdasági és fordított adós ügyletek, illetve közösségen belüli autóbekészítési, importőri és új eszköz értékesítési adatok is bekerülnek. Ezt követően 2023 januárjától a kivetéses és önadózos import adatok is hozzáférhetővé válnak (PORTFOLIO, 2021a).

Értelemszerűen az adóhatóság is tisztában van annak tényével, hogy társaságonként változó az adópolitika. A *PORTFOLIO (2021a)* alapján számos olyan eset befolyásolja az áfaegyenleget, melyről az adóhatóságnak nincs információja: számlák jogszerűsége, áfa levonásának mértékére és időpontjával kapcsolatos számviteli, üzleti döntések. A nagyvolumenű számlaforgalom és a bonyolult ügyetek tovább nehezítik a megfelelő áfakiajánlás tervezet elkészítését. Éppen ezért - az SZJA bevallással ellentétben- az

áfatervezet nem kerül automatikusan elfogadásra, a bevallás beküldése az adózó felelőssége.

Az automatikusan elkészített áfatervezet javítására több mód is létezik: egyrészt manuálisan, tételről-tételre hasonlítják össze a belső rendszerben lévő adatokat és az adóhatóság tervezetét, másrészt szoftveres megoldással ellenőrzik a különbségeket, harmadrészt az e-áfa felületén saját bevallási profilt készít az adózó.

Az adóhatóság ajánlása, hogy a nagyvállalatok számára, hogy digitalizálják az hogy digitalizálja az áfabevallás elkészítését és a NAV áfatervezet ellenőrzését egy speciálisan erre a célra kifejlesztett szoftverrel. Az adóhatóság próbálja segíteni az adózók kész megoldásokkal (pl. VAT's App áfabevallás ellenőrző szoftver).

2.4. Standard Audit File – Tax (SAF-T)

VARGA, Z. (2020) szerint a következő digitalizációs mérföldkő a társasági adókötelezettség teljesítésének köre, melynek előmozdításán a magyar adóhatóság a nemzetközi gyakorlatban is jól ismert SAF-T (Standard Audit File-Tax) rendszer bevezetésén dolgozik.

Az Európai Unióban kiemelt digitalizációs előrelépés az OECD által kialakított és az adózással kapcsolatos adatok elektronikus átadására kidolgozott SAF-T szabvány. A SAF-T egy egységes auditállományt, mely lehetővé teszi teljes gépi ellenőrzéssel az adózó teljes üzletmentét átvilágítani már korábban lezárt adózási időszakokra. Tartalmaz szinte minden könyvelési (készletnyilvántartás, vevő- és szállító információk) és gazdálkodási adatot (PORTFOLIO, 2021a).

2.5. Primer kutatás az adóhatóság digitalizációs törekvéseiről

Aktuális és érdekes téma révén úgy gondoltam, hogy dolgozatom primer kutatással is kiegészítem. Szakmai beszélgetést folytattam egy neve elhallgatását kérő vezető adótanácsadóval, hogy mit gondol a Nemzeti Adó- és Vámhatóság digitalizációs törekvéseiről.

A kérdésekre adott válaszokból meg szerettem volna győződni, hogy egy szakember is pozitívként értékeli a NAV kijelölt irányait. A következőben taglalom a válaszokra kapott kérdéseket.

Mit tudhatunk az adóhatóság digitalizációs történetéről?

Magyarországnak 10-15 éves történelme van a digitalizációban. Az első mérföldkőnek tekinthető a bevallások elektronikus úton történő benyújtása;

2013-ban bevezetésre került online pénztárgépek használata, 2015-ben az EKÁER rendszer és 2018. július 1.-jétől az online számlaadat szolgáltatás.

Mit tudhatunk az online számlaadatszolgáltatás történetéről?

Amikor a rendszer elindult, kezdetben a valós idejű számlaadat szolgáltatás gyakorlatilag a 100 ezer Ft áfa értéket elérő, illetve az azt meghaladó számlákra online, illetve kézi számlákra azonnali bejelentési kötelezettség volt érvényben. Ezt követően az adatszolgáltatási kötelezettségek tovább bővültek, elérték azt, hogy 2020. július 1.-től értékhatár nélkül fogják a belföldi adóalanyok az egymás közötti ügyletekről a számlaadatokat továbbítani az adóhatóság felé. A számlaadat szolgáltatás ettől fogva a kisebb számlákat is érinti, illetve azokat is, melyek egyáltalán nem tartalmazzak ÁFA-t (adómentes vagy fordított adózás alá eső ügyleteket).

2021. január 1.-jétől az adatszolgáltatás kiterjed minden adóalany által kiállított számlára, mely tartalmazza a nemzetközi ügyleteket, melyeket magán adóalany számláz és a magánszemélyek felé kiállított számlák is. Fontos megjegyezni, hogy GDPR komfortnak kell lenni, azaz a magánszemély nevét és cím adatait nem kell az adatszolgáltatás keretében benyújtani. Az számlaadatok tétel szintű azonnali adatszolgáltatás keretében mennek az adóhatósághoz.

Hogyan történik az online számla előállítás?

Az adóhatóság által fejlesztett Online Számlázó programmal kerül előállításra a számla és digitális adatként (XML formátumban) továbbítja az adatokat az adóhatóság felé azonnali adatszolgáltatás keretében.

A kézi számlázás veszélyben?!

Kézi számlázás EU jogszabályok alapján mindenképp meg kell engedni, biztos nem fogják eltörölni. Egyre nehezebbé válik ezek használata, hiszen mindenképp valamilyen módon be kell ezeket az adatokat rögzíteni. Sok lehetőséget próbál biztosítani az adóhatóság, hiszen az online számlázó program egy ingyenesen az adóhatóság által kifejlesztett program, ami a nagy vállalati ERP rendszernek a szerepét nem képes betölteni, de kisebb vállalatoknál sikeres, ahol a kisebb számlák kibocsátását lehet felváltani vele. Továbbá tervben van egy applikációs megjelenés is, így könnyű lesz áttérni az online számla kiállításra

Nemzetközi összehasonlításban a magyar adóhatóság példa vagy inkább követő?

Magyarország kifejezetten az úttörők közé sorolandó. Az online számlaadat szolgáltatásnak vannak nemzetközi megnyilvánulásai Spanyolországban., Olaszországban, Lengyelországban. A magyar rendszerben annyiban különleges, hogy

tranzakció szintű adatokat és azonnal kell benyújtani. Más rendszerekben megvan az egy havi vagy pár napos késés, illetve a tranzakció szintűség nem feltétlen elterjedt minden országban. Az EU is azon dolgozik, hogy a magyar példát meghonosítsa, a tranzakció szintű adatbekérés az EU számára is érdekes és jövőbeni tervként jelenik meg.

Hogyan készülhet fel az adózó az új kihívásokra?

Tranzakció szintű adatokkal rendelkezik a NAV, melyek azonnal elérhetőek, amint a számla kiállításra kerül. Forradalmi különbséget jelent ahhoz képest, hogy bevallásokat hónapokra vagy negyedévre vonatkozóan adunk be, ha ÁFA-ról beszélünk, illetve éves adatszolgáltatás van TAO-ban. Jóval előrébb kerül az, hogy az adóhatóság látja az információt, ebből kifolyólag az adóhatóság adatvagyonára értékesebb lehet, mint a jegybank aranytartaléka. Kockázatelemzéssel még inkább kiszűrhetőek az adócsalások és adózói hibák.

Az adóhatóság felkészült arra a Big-Data kapcsán, hogy azokat elemezze?

Az adóellenőrzések olyan módon történhetnek, hogy arról a vállalkozás nem is tud, szoftver robotok is segítik az adóhatóság feladatait. Az adóellenőrzések háttérben történnek, amiről csak akkor értesül a gazdasági vállalkozás, ha abból probléma adódik. Az EKÁER adatok kapcsán már többször is felszólították az adózókat. A vállalkozások számára egy állandó adóellenőrzési felkészültséget jelent és ezért gyakorlatilag rendszer szinten kell az adatoknak a megfelelőségét biztosítani. Tehát, amikor új üzleti tevékenység, külföldi értékesítés vagy tranzakció jön, akkor érdemes előre a tanácsadóval megnézni, hogy a rendszer beállítás jól működjön. Érdemes az adatokat elemezve egy rendszerellenőrzéseket készíteni, mint preauditot.

Az adóhatóság céljai és a vízió?

Egyértelműen látszik, hogy az adóhatóság arra törekszik, hogy minden számlát lásson és a vállalatoknál. Kiemelt kérdés, hogy szükség lesz-e ezek után annyi könyvelőre, adótanácsadóra, mint korábban.

Az adóhatósághoz beküldött számlaadatokat ellenőrizni kell, mielőtt bekerülnek az áfabevallásba és megvizsgálni, hogy az áfalevonások jogosak-e vagy sem. A trend úgy látszik, hogy az adóhatóság célja az adóadminisztrációs terhek csökkentése, minél kevesebb adminisztratív munkával kerüljenek be az adatok a rendszerbe. A digitalizációs folyamatok és automatizáció hatására minden bizonnyal csökkenni fog a könyvelők száma. Rámutatott, hogy a vállalatok számára a digitalizáció nem kényszer, hanem valóság.

Mennyire felkészültek a cégek?

Ideiglenesen lehetnek olyan tevékenységek, melyek átkerülhetnek a feketegazdaságba. Többek között a magánórák, kisebb javítási munkálatok, építőipar bizonyos tevékenységei.

Az adózókat hogyan segíti az adóhatóság?

Az adóhatóság az adatszolgáltatás kapcsán az adatmegfelelőséget vizsgálta, illetve utána az első év zárásakor elkezdte visszafordítani és az adóellenőrzésekben megjelennek, kontroll adatként szolgálnak. Az adóhatóság már ellenőrzésekbe támogató eljárások indításában is meg tudja mutatni, hogy élni tud ezekkel az adatokkal.

Amikor a bizonylat kiállításra kerül azonnal a hatóságok tudomására jut. Az adóhatóság a rengeteg adattal tud segíteni a vállalkozások számára. Az elektronikus SZJA bevallás volt pár éve ezelőtt újdonság, mely két okból fontos lépés az adóhatóság az adózás szempontjából

1. régen az ANYK bevallásokat webes típusú átlagos ember számára is érthető formátumra váltották
2. szolgáltatásként jelentkezik és a tranzakció szintű számlaadatokkal az áfabevallás elektronizálása is elérhető

3. Áfabevétel alakulását befolyásoló gazdasági lépések

Ebben a fejezetben az adóhatóság digitalizációs megoldásainak gazdaságfehérítő hatásait kívánom taglalni. Ahhoz, hogy 2010-ről 2020-ra a befolyt áfabevétel összege duplájára emelkedjen, olyan digitális megoldások voltak szükségesek, mint az online pénztárgépek, az EKÁER és az online számlarendszer bevezetése (SALAMON, 2021).

A kormányzat 2010-ben meghatározott hosszú távú célkitűzése, hogy megújítsa a bonyolult és túlszabályozott adózási rendszert. Elsődleges célja az adózási folyamatok átláthatóságának, monitorozásának, adóbeszedés hatékonyságának javítása és a feketegazdaság felszámolása volt (SALAMON, 2021). A megújítás irányba való elmozdulás első pillére 2014-re vezethető vissza, amikor az online pénztárgépek bevezetésre kerültek. (VARGA, E. 2020).

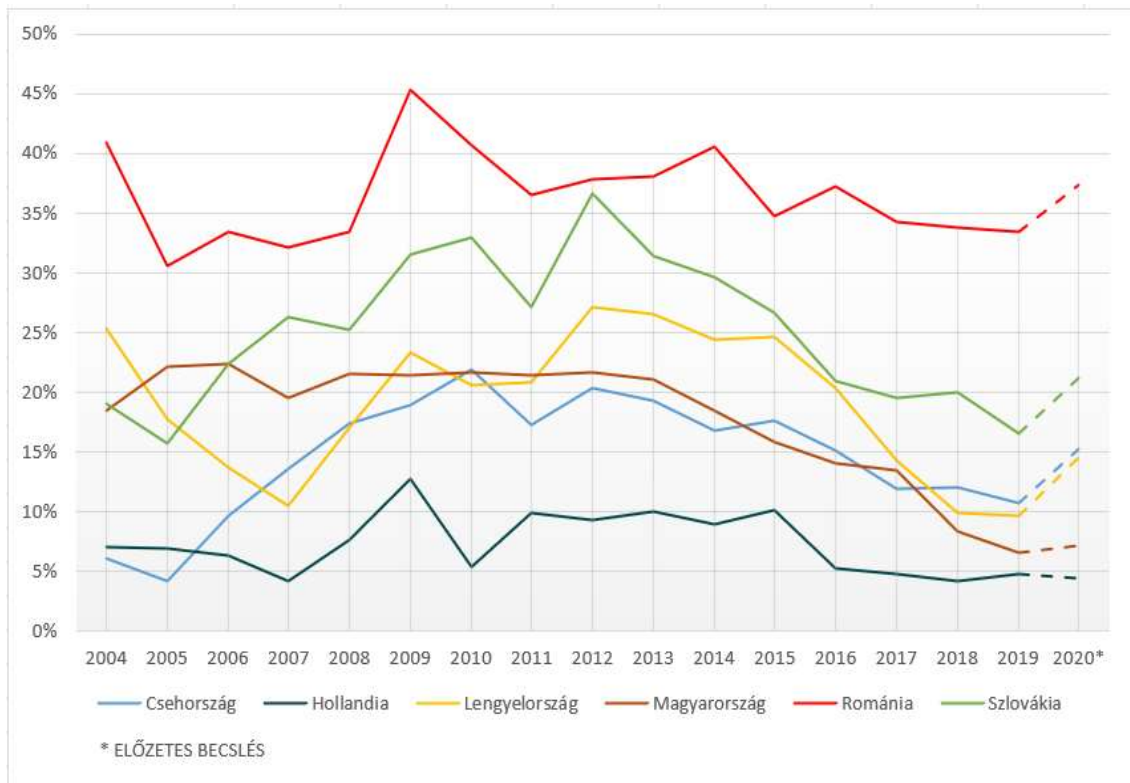
A hazai digitalizációs folyamat második pillére a 2015-ben bevezetett EKÁER rendszer, amely a közúton történő áru fuvarozást nyomon követi és valós időben ellenőrzi (VARGA, E. 2020).

A 2018. július 1-ével történő online számla-rendszer bevezetése jelentette a hazai digitalizációs folyamat újabb pillérét. Az online számla jelentéstételi kötelezettség 2020. július 1-ével, majd ezt követően 2021. január 1-ével tovább szélesedett. Az adóhatóság ezáltal jelentősen bővítette rendelkezésére álló számlaadatok körét, így már szinte teljeskörűen elérhetőek az áfa-kötelezettség megállapításához szükséges adatok (VARGA, E. 2020).

Az adóhatóság elsősorban a fogyasztásból származó adóbevételekkel összeegyeztethető csalásokat kívánta feltárni és szankcionálni. SALAMON (2021) kifejti, hogy a fogyasztásból származó adó esetében az adóelkerülés nagyságát az adott ország áfarés mértékével jelzik. Az áfarés megmutatja az állam adóbeszedési hatékonyságát és jelzi, hogy a teoretikus áfa-adófizetési kötelezettségből mennyi, illetve mekkora számosságú áfaösszeg beszedésére nem került sor. RITZLNÉ KAZIMIR és MÁTÉNÉ BELLA (2020) tanulmányukban kiemelik, hogy az Európai Bizottság felkérésére végzett becslés kivételével nincs más információnk az áfarés alakulásra. Az így megállapított áfarés nem az áfaelkerülés mérőszáma, mivel olyan tényezőket is figyelembe vesz, melyek ahhoz nem kötődnek.

Az 5. ábrán szemléltetem az Európai Bizottság jelentése alapján készített Magyarország, Csehország, Hollandia, Lengyelország, Románia és Szlovákia áfarésének alakulását a 2004-2020. időszakban. A jelentésben 2020-ra vonatkozóan az áfarés

alakulásáról még csak előrejelzések olvashatóak, ezért az 5. és 6. ábrán külön felhívom a figyelmet.

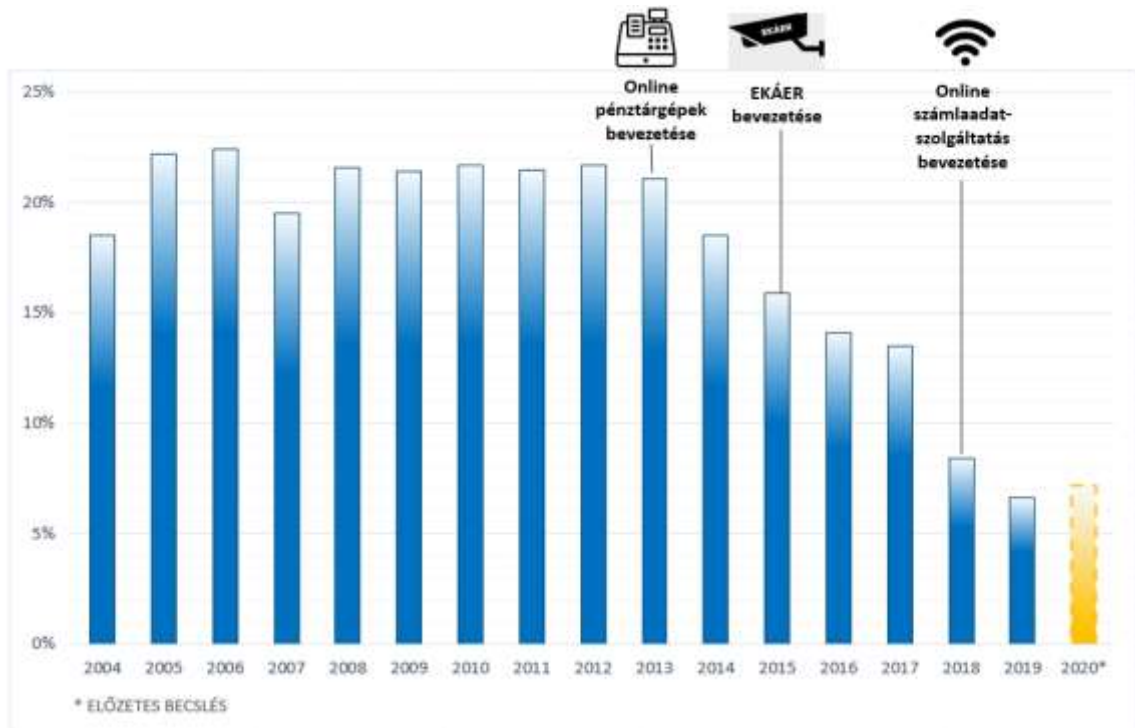
5. ábra: Magyarország, Csehország, Hollandia, Lengyelország, Románia és Szlovákia áfarésének alakulása a 2004-2020. időszakban

Forrás: Saját szerkesztés Európai Bizottság (2020) jelentése alapján

A kutatásom során azért választottam a V4 országok mellett Hollandiát és Romániát, mert kvázi magyar mintára az adott országok is vezettek be – Románia kivételével – digitalizációs adóintézkedéseket. A tagországoknál – Románia kivételével – megfigyelhető az adóbeszedés módjában bekövetkező pozitív elmozdulás és az utóbbi 5-10 évben jelentős eredményeket sikerült elérniük. Romániában nem tudunk olyan digitalizációs intézkedésről, amivel előlendítenék a gazdaság kifehérítését. Az ábrán látható, hogy Romániában az áfarés még jelenleg is 37.4%, ami az EU 2020. évi becsült átlagértékének (9.6%) több mint háromszorosát jelenti. A V4 országok szinergiája is tükröződik az ábrán, több évben is megfigyelhetők metszéspontok (2010: Csehország és Magyarország; 2006: Magyarország és Szlovákia). Magyarország tekintetében a leglátványosabb áfarés csökkenést 2017-ről 2018-ra sikerült elérni, amikor az adóelkerülés 13.9%-os mértéke a bizottsági szakértők adatai alapján megközelítette a 8.4%-ot. A nagymértékű áfarés mérséklődés többek között az online pénztárgépek adózói körének bővítésével és az online számlaadat-szolgáltatás bevezetésével magyarázható.

Az *OECD (2019)* tanulmányban az Európai Bizottság kiemelte, hogy nem csak azért példaértékű Magyarország, mert Európai Unió átlag alatti az adórés mértéke, hanem relatíve rövid idő alatt sikerült ekkora tisztulást eredményezni.

A következőkben kiemelt hangsúlyt fektetnek Magyarországon az áfarés mértékének vizsgálatára, melyet a 6. ábrán szemléltetnek.

6. ábra: Magyarország áfarésének alakulása a 2004. és 2020. időszakban

Forrás: Saját szerkesztés Európai Bizottság (2020) jelentése alapján

A 6. ábráról leolvasható, hogy az adódigitalizációs mérföldköveknek köszönhetően jelentősen csökkent az áfarés. Magyarországon az áfarés mértéke 2005 és 2013 között stagnált, csupán apró kilengések figyelhetők meg. Az online pénztárgépek bevezetését követően az áfarés a 21.1%-os szintről folyamatosan mérséklődött. Az igazi átütést a korábban említett online pénztárgépek adózói körének bővítése és az online számlarendszer bevezetése hozta meg 2018-ra, amikor az áfarés mértéke 8.4%-ra csökkent. Az ábrán látható a COVID-19 járvány miatti negatív hatások is befolyásolják a 2020-as előrejelzést. Több mint valószínű, hogy az áfabevétel alakulására hatással lesz a járvány okozta nehéz gazdasági helyzet.

3.1. Digitalizációs megoldások

3.1.1. Online pénztárgép

Az adóhatóság gazdaságfehérítését célzó intézkedései között 2010-től központi szerepet kapott a nem jelentett és az eltitkolt bevételek feltárására, illetve a feketefoglalkoztatás megszüntetése. A NAV digitális témakörben első jelentős intézkedését az eltitkolt bevételek visszaszorítása céljából hozta meg azzal, hogy 2014-ben bevezetésre kerültek az online pénztárgépek (SALAMON, 2021).

A pénztárgépekkel szemben támasztott követelmény 1990 óta változatlan maradt egészen 2012-ig, amikor központilag elrendelték a berendezések cseréjét. Az időben a forgalomban lévő pénztárgépek 80%-a 1990. és 2003. között engedélyezett pénztárgépek voltak. A cserék létjogosultsága nem a pénztárgépek műszaki okaira vezethető vissza, hanem a korábbi pénztárgépek adatainak sebezhetőségére. Ugyanis, az adóhatóság információi szerint voltak olyan típusok, melyeknél könnyű volt a visszaélés, illetve a csalás felderítését és ellenőrzését a korszerűtlen technológia még tovább nehezítette (VARGA, Z. 2020). A digitális technológia fejlődése új lehetőséget kínált a kiskereskedelmi tranzakciók szigorúbb ellenőrzése és adókockázatok csökkentésében.

A kormány 2012 októberében döntött, miszerint az adóalanyoknak online összeköttetést kell biztosítani a pénztárgépek és az adóhatóság között, döntését a 2013-ban kihirdetett 48/2013. (XI.15) NGM rendelet⁶ erősítette meg. Ahhoz, hogy az újonnan forgalomba helyezett online pénztárgépek megfeleljenek az említett jogszabályi elvárásnak, egy önállóan elkülönült, zárt *adóügyi ellenőrző egység* került kialakításra. Az újonnan forgalomba helyezett berendezések célja, hogy az adatok szinte a rögzítéssel egy időben eljussanak a NAV-hoz és a rögzített adatok teljesek és manipulálástól mentesek legyenek. (VARGA, Z. 2020). Az adóellenőrök számára kulcsfontosságú az eredeti adatok forrása. Számukra pusztán a pénztárgépek jelentik a nyugtakibocsátásra kötelezett szolgáltatók ellenőrzését.

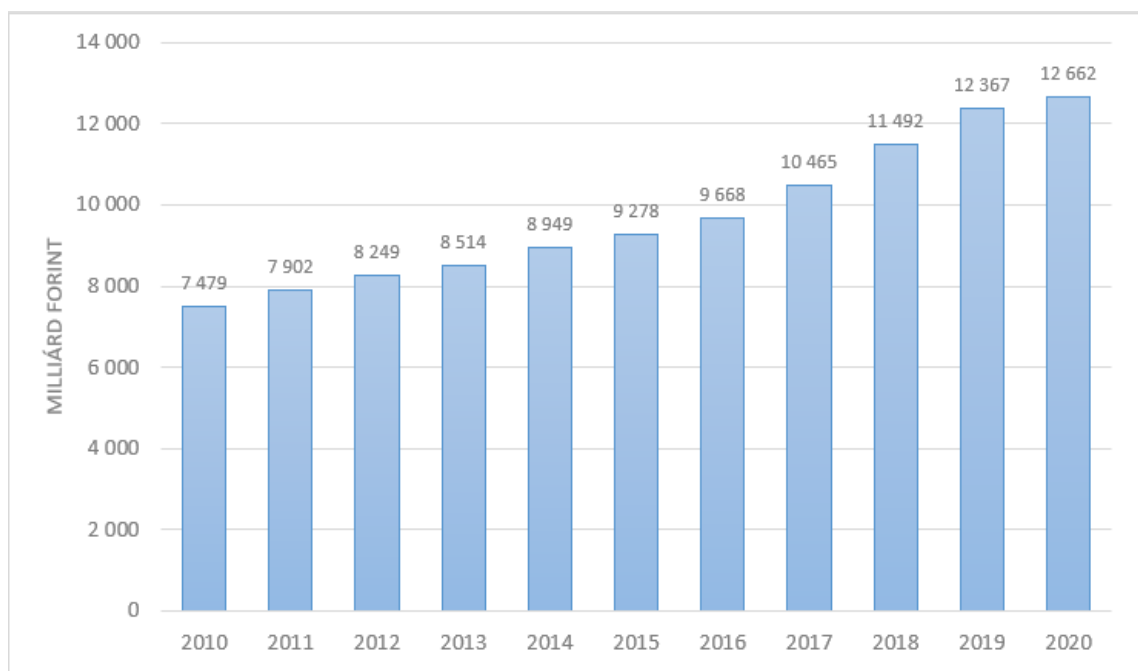
Az adóügyi ellenőrző egység egyrészt elektronikus adattároló, mely biztosítja az Áfa tv. és a Pénztárgép rendeletben előre definiált adattartalmú adóügyi bizonylatok, s annak elválaszthatatlan részét képező elektronikus nyilvántartásait és a pénztárgépre vonatkozó technikai információk tárolását. Másrészt mobilkommunikációs egység, melynek során a gyártó által beépített SIM segítségével biztosítja a NAV és pénztárgép közötti titkosított

⁶ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300048.ngm>

adatkommunikációt (VARGA, Z. 2020).

Az online pénztárgépek használatát 2014. szeptember 1-jétől tette kötelezővé az állam, amely egyben Magyarország első online gazdaság fehéritő rendszere is. Napjainkra az online pénztárgépek használata a mindennapi életünk részévé váltak és ezzel egyidőben az adóhatóság megkezdte a digitális adatgyűjtést. SALAMON, I. (2021) szerint az adóhatóság célja az új eszközök bevezetésével nem csak az áfabevételek növelése, hanem a számla nélküli eladások visszaszorítása és az adóellenőrzési folyamatokat hatékonyabbá tétele.

A rendszer hivatalos indulásának pillanatában még 176 ezer online pénztárgép üzemelt, de mára közel 213 ezer egység küldi a valós idejű adatokat. A bővülés annak is köszönhető, hogy az online pénztárgépek használatát kötelezettek köre 2017-ben újabb tíz szektorra terjedt ki (taxisok, gyógyszerészek, mozgóárusok, vendéglátó ipari egységek) (VARGA, Z. 2020). Az online pénztárgépek további szektorokra kiterjesztett gazdasági hatását a 7. ábrán szemléltetem.

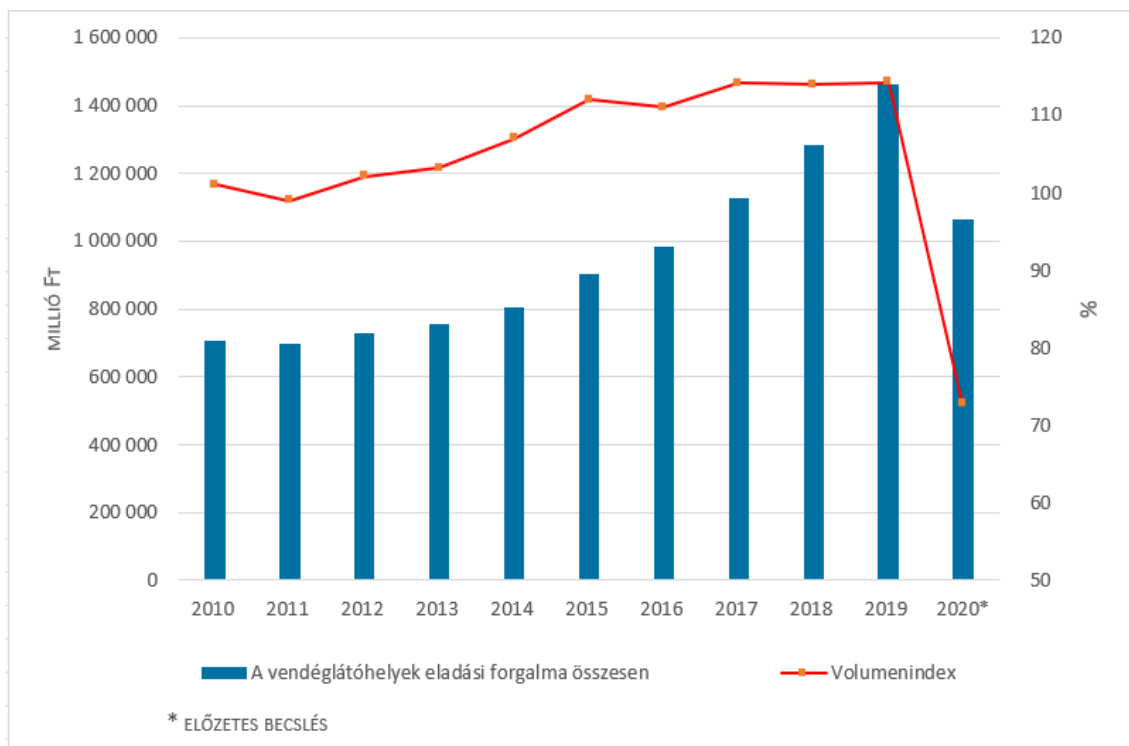
7. ábra: Magyarországon üzembe helyezett pénztárgépek éves forgalmának alakulása a 2010 és 2020. időszakban

Forrás: Saját szerkesztés KSH_STADAT_6.4.4.6i és a STADAT_2.1.2.5 adatok alapján

Az online pénztárgépek bevezetésének hatására naponta több millió nyugta adatai érkeznek az adóhatósághoz. Némi kiugrás figyelhető meg 2017-ben, hiszen az éves forgalom 2016-ban még csak 9 668 milliárd Forint, ami 2017-ben már 10 465 milliárd forintra nőtt. Tehát 798 milliárd forint többletbevétel keletkezett a költségvetés

kasszájában, ami az innovatív gazdaságfehérítő intézkedésnek köszönhető. A forgalom növekedésre még az online pénztárgépek bevezetése sem volt akkora hatással, mint a kötelezettség kiterjesztése. A 2017.-es évet megelőzően az éves forgalom átlagosan 4.2%- al növekedett (2010 és 2016 között), majd 2016-ról 2017-re a bázis időszakhoz képest 7.6% a növekedés. Az átlagos forgalom növekedés 2017 és 2019 között az előző évhez képest 7.9%. A pandémia gazdaságra gyakorolt hatása is szembeűnő, hiszen 2020-ban a korábbi évhez képest mindössze 2.3%- al nőtt a forgalom mértéke.

A korábban már említettem, hogy az online pénztárgépek alkalmazását elsősorban a kiskereskedelmi szektorban tevékenykedők részére kötelezték. Úgy gondolom, az online pénztárgépek bevezetésének gazdasági hatását a vendéglátóhelyek gazdasági forgalma kiválóan reprezentálja (8. ábra).

8. ábra: A vendéglátóhelyek eladási forgalmának változása a 2000-2020. években
(előző év = 100%)

Forrás: KSH STADAT 27.1.1.28 alapján saját szerkesztés

A volumenindex (jobb tengely) jelöli az előző évhez viszonyított forgalom változásokat, míg a bal tengelyen a vendéglátóhelyek adott évi eladási forgalma látható. Az online pénztárgépek bevezetését megelőző években a vendéglátóhelyek eladási forgalma stagnál vagy éppen csak minimális növekedés tapasztalható. Ahogy egyre bővítették az online pénztárgépek kötelezően használandó ágazatok körét, úgy az eladási forgalomban is szerepelni látszik.

A vendéglátóhelyek eladási forgalma a 2010-2014. közötti időszakban 705 millió és 806 millió forint körül ingadozik. Az ábrán jól látható, hogy amikor 2014-ban bevezetésre kerültek az online pénztárgépek, 2015-re az előző évhez viszonyított eladási volumenindex 112%-ra nőtt. A vendéglátóhelyek eladási forgalma 2013-ban 754 millió forint, amely 2019-re elérte a 1.464 milliárd forintot, az eladási forgalom növekedés mértéke 194%. A 2020-as évre a kutatásom során a KSH adatbázisában még csak előrejelzéseket hoztak nyilvánosságra. A pandémia negatív gazdasági hatása jól látható az ábrán.

VARGA, E. (2020) szerint a bekövetkezett növekedésre az online pénztárgép sikerén túl a makrogazdasági környezet, munkaerő-piaci helyzet és a reálberek növekedése is kedvezően hatott. Ezentúl az online pénztárgépek bevezetése növelte a vállalkozások bejelentett forgalmát.

3.1.2. Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer

Az adóhatóság megállapítása szerint, a legnagyobb mértékű áfacsalások döntő többségében nagy mennyiségű, ömlesztett és nehezen behatárolható témakörökbe tartozó áruféleségek (liszt, cukor, zöldség-és gyümölcsfélék stb.) mozgatása során történtek. SALAMON, (2021) elemzése alapján a visszaélések leggyakoribb módja az áfamentesség színlelése, export tevékenységet színlelve belföldi értékesítés.

Korábban még papír alapon történtek az elszámolások. A papíralapú okmányok utólagos ellenőrizhetősége azért volt nehéz, mert az így kiállított fuvarokmányokat az adóelkerülő cég korlátlan mennyiségben másolhatták. Ennek következtében a bevont vállalkozások fiktív számlákat és kísérő okmányokat állítottak ki. A hatékonyabb ellenőrzéshez egy olyan rendszer bevezetésére volt szükség, mellyel valós időben képes az adóhatóság nyomon követni a fuvarozással kapcsolatos gazdasági eseményeket (SALAMON, 2021).

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal által 2015-ben létrehozott és működtetett Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer célja az árufuvarozás átláthatóságának és valós idejű ellenőrzésének biztosítása; az áfacsalások visszaszorítása; az áruk mozgásával összefüggésbe hozható csalások számának redukálása (VARGA, Z. 2020).

Az adóhatóság úgy próbálta mindezt elérni, hogy az értékesítési célú árumozgással kapcsolatos üzleti tevékenységeket bejelentési kötelezettséghez köti. Többek között be kell jelenteni az fuvarozási és termék adatokat, illetve a fuvarozás megkezdésének és az

átvételi címre való érkezésének időpontját. A bejelentésnek a szállítást megelőzően meg kell történnie a weben elérhető EKÁER rendszerben, majd ezt követően a szállítmány automatikusan EKÁER azonosítóval kerül ellátásra; a generált egyedi azonosító nélkül egyébként nem kezdhető meg a szállítmányozás. Az adóhatóság szabad kezet nyújt a bejelentési kötelezettség elégtételéhez, amint a bejelentésre kötelezett, illetve a szállítmányozó cég is megteheti (VARGA, Z. 2020).

SALAMON, (2021) és AMBRUS (2020) tanulmánya szerint az EKÁER képes a határon túli közösségi beszerzés és értékesítés, illetve a belföldi nem végfelhasználó számára történt áruértékesítéseket valós időben nyomon követni. A rendszer közreműködik a Nemzeti Élelmiszerlánc- biztonsági Hivatallal, a HU-GO (megtett úttal arányos útdíj fizetési rendszer) közúti kamerarendszert üzemeltető vállalattal és egyéb hatóságokkal. A HU-GO rendszerhez tartozó kamerák képesek a gépjármű rendszám leolvasását követően előrevetíteni a jármű útvonalát, míg az EKÁER-ben látható a rögzített rakomány, így a két rendszer együttes alkalmazásával az adóhatóság valós időben képes ellenőrizni az áruforgalmat. A rendszerek együttműködésének köszönhetően nyomon követhető az áruk „jogi sorsa”, és a valós idejű mozgása.

Az EKÁER rendszerbe regisztrált elsődleges és másodlagos felhasználóinak számát a 3. táblázatban szemléltetem. Az elsődleges felhasználó a vállalkozás törvényes meghatalmazottja, aki felel a szállítmányok EKÁER rendszerbe való rögzítésért. Másodlagos felhasználót kizárólag elsődleges felhasználó rögzíthet az adott céghez, melynek jogosultságainak beállításáért is felelős.

3. táblázat: Az EKÁER rendszer regisztrált felhasználók számainak alakulása

		2017	2018	2019	2020
elsődleges felhasználó	db	77 780	87 000	95 893	103 546
másodlagos felhasználó	db	51 836	56 000	59 686	61 594

Forrás: Saját szerkesztés NAV évkönyvek (2017, 2018, 2019, 2020) alapján

A táblázatban látható, hogy az EKÁER rendszert évről évre egyre többen használják. A rendszer indulásának kezdetén összesen 66 ezer felhasználó volt nyilvántartva, ami 2020-ra elérte a 164 ezer felhasználói adatbázist.

Az EKÁER rendszer jelentősen hozzájárult a szállítmányozási folyamatok átláthatóságához, monitorozásához, vállalkozások adómoráljának növeléséhez, melynek fejlesztésével Magyarország úttörőnek számít (SALAMON, 2021). A bevált magyar gyakorlat példáján környező országok is hasonló rendszerek bevezetését tervezik (pl. Szlovák Adóhatóság) vagy már be is vezették pl. Lengyelországban a SENT áruforgalom

figyelő rendszer 2017. május 1.-jén léptett hatályba. Az adóhatóság látott perspektívát a rendszerben, ezért a továbbfejlesztés mellett döntött, melynek során további funkciók kerülnek bevezetésre. Tervek készültek a vasúti szállítmányok valós idejű követése érdekében, melynek neve a vasúti áruforgalom-ellenőrző rendszer (EVÁER) (AMBRUS, 2020).

3.1.3. Online számlaadat-szolgáltatás

Az EKÁER rendszer önmagában nem kínált megfelelő megoldást az ÁFA bevételek biztosítására, kizárólag az áruforgalom ellenőrzését teszi lehetővé, a szolgáltatások körére nem terjed ki. A teljes körű ellenőrzéshez szükséges a számlaadatok megismerése. Az adóhatóság is realizálta és azzal mutatta meg, hogy kiemelten kezeli a digitalizáció témakörét, hogy elindította az Online Számlázási rendszerét. Belátta, hogy adóbeszedési technikái a digitális gazdaságban nem hatékonyak, s ezért újra kell gondolni. Az online számlaadat-szolgáltatást az adócsalás elleni küzdelem harmadik pillérének tekinthető és az adóhatóság csodafegyvereként is emlegetik. A rendszerrel újabb mérföldkőhöz érkezett az adóhatóság és vele az adózók, mellyel digitális alkalmazkodásra kényszerítenek minden hazai mikro-, kis- és közép vállalatot.

Az első számlaadat szolgáltatással kapcsolatos igény 2006-ban merült fel az adóhatóság részéről, amikor vevőnyilvántartási adatszolgáltatási kötelezettség került előírásra a jövedéki engedélyes kereskedők (nagykereskedők) és a jövedéki adóraktári engedélyesek részére. Az adatszolgáltatást havonta kellett teljesíteni az adóhatóság felé, mely tartalmazza a vevőnyilvántartási és az értékesítéskor kiállításra kerülő számla adatait (VARGA, Z. 2020).

SALAMON, (2021) elemzése nyomán az adóhatóság 2013-tól már kötelezte az adóalanyokat arra, hogy számla szintű áfabevallást készítsenek. Ami azt a kötelezettséget hordozta magával, hogy a kétmillió forintot meghaladó számla esetén mind a számlakibocsátó, mind az adólevonási jogát érvényesítő vállalkozás a számla adatairól részletes áfabevallást készített. VARGA, Z. (2020) szerint az adóhatóság 2015 január 1-én újabb lépést tett a szigorítás felé, hiszen ezt követően már 1 millió forint ÁFA tartalmú számlákról is kellett számlaadatot szolgáltatni. A nagy áttörést a 2018-ban bevezetett online számlarendszer hozta magával, amely több lépcsőben valósult meg.

Az online számlaadat szolgáltatás első fázisa (**Online Számla 1.0**) 2018 július 1-től van érvényben. A fejlesztés keretében a vállalkozások eleinte még csak azon számlák

adatait küldték elektronikus úton az adóhivatalhoz, melyeket belföldi adóalanyok részére állítottak ki és áfatartalma elérte a százezer forintot (SALAMON, 2021).

A szankciókat elkerülve a számlaadatoknak bizonyos időn belül meg kellett érkeznie az adóhatósághoz. A számlaadatok beküldésére két opció volt az adóalanyok számára. *AMBRUS (2020)* szerint egyrészt a NAV által fejlesztett online számlázó program használata, melynek alkalmazásával azonnal megérkezett a számla elektronikus adata az adóhatósághoz. Másrészt hagyományos számlák digitális adatainak NAV interfészen keresztüli továbbítása. A hagyományos számlák esetében legkésőbb 5 napon belül kellett értesülnie az adóhatóságnak, amennyiben a számla áfa értéke meghaladja a 100 ezer forintot; abban az esetben, ha a számla áfa mértéke 500 ezer forintot meghaladó összeg, az adóalanyoknak 24 órán belül fel kell tölteni a számla adatait a központi adatbázisba. *VARGA, Z. (2020)* szerint a kezdeti számlaadat-szolgáltatási rendszer nagyon kevés technikai kivételtől eltekintve még csak a számla adattartalmát képezte le. Az elektronikus számlaadat-szolgáltatásra kötelezettek bővítése előtt havonta átlagosan 2.1 millió számla érkezett az adóhatósághoz.

Az online számlaadat szolgáltatás második fázisa (**Online Számla 2.0**) 2020 július 1.-e, amikor az összeghatár eltűnt, így a vállalkozások egymás közötti ügyleteiről kibocsátott minden számlát megkap az adóhatóság, ami 22.8 millió számlát jelentett havonta. A 2.0-s verzió már a folyamatnak az eredménye, hiszen a jogszabályi megfelelések értelmében módosították az adatstruktúrát (*VARGA, Z. 2020*).

Napjainkra addig fejlődött a rendszer, hogy értékhatártól függetlenül minden kiállított számlához kapcsolódó adatot szükséges be kell küldeni az adóhatóság felé (**Online Számla 3.0**). 2021. január 1-ével tovább bővítették az elektronikus számlaadat szolgáltatásra kötelezettek körét, hiszen már magánszemélyek felé kiállított számlák adatait is fel kell tölteni, értékhatár nélkül. Elektronikus számlaadat-szolgáltatás tekintetében havi 33 millió számla adatát jelenti (*SALAMON, 2021*).

Amellett, hogy az adóhatóság szorgosan gyűjti a digitális számlaadatokat, fontos hangsúlyt kell fektetni a visszacsatolásra, hogy a beküldött adatok milyen minőségűek. Ennek okán az adóhatóság az elektronikus számlaadat-szolgáltatás mellé mobilapplikációt és ingyenesen használható Online Számlázó programot is biztosít felhasználói számára. A NAV Online Számlázó program elkészítésének célja, hogy beterelje az adózókat az elektronikus számlakészítési csatornába és megkönnyítse az adózók és számlakibocsátók adóadminisztrációját. *AMBRUS (2020)* szerint az üzleti

partnereknek is egyfajta biztonságot jelenthet, hiszen a számlák adatait lekérdezheti, s így ellenőrizve a számlakibocsátó megbízhatóságát.

A rendszerrel szemben fontos követelmény, hogy a számla kibocsátását ne akadályozza meg az üzemzavar, hálózati probléma vagy esetleg az internet szolgáltatás akadozása. Természetesen az ilyen jellegű kiesések nem elkerülhetetlenek, ezért erre az adóhatóság is gondolt és türelmi időt biztosít az adóalanyok számára. A hiba elhárítását követő 24 órán belül az ÁFA törvényben meghatározott adatokat továbbítani kell elektronikus úton az adóhatóság felé. A számlatovábbítás akkor tekinthető sikeresnek, ha azt az adóhatóság rendszere megfelelőnek tekinthető. A számlakibocsátó felelőssége a számla helyességéről meggyőződni, melyet az Online Számla webes felületén lekérdezhet (VARGA, Z. 2020).

Az adóhatósághoz elektronikusan beküldött számlák alakulását a 4. táblázat tartalmazza

4. táblázat: Elektronikus számlaadat-szolgáltatás alakulása

		2018	2019	2020
Ügyfél regisztráció	ezer db	313 099	364 000	1 000 000
Számlaadat-szolgáltatások	millió db	28	68.8	228.5
Online számlázó rendszerből kiállított számlák	ezer db	196 811	N/A	221 400

Forrás: Saját szerkesztés NAV évkönyvek (2018, 2019, 2020) alapján

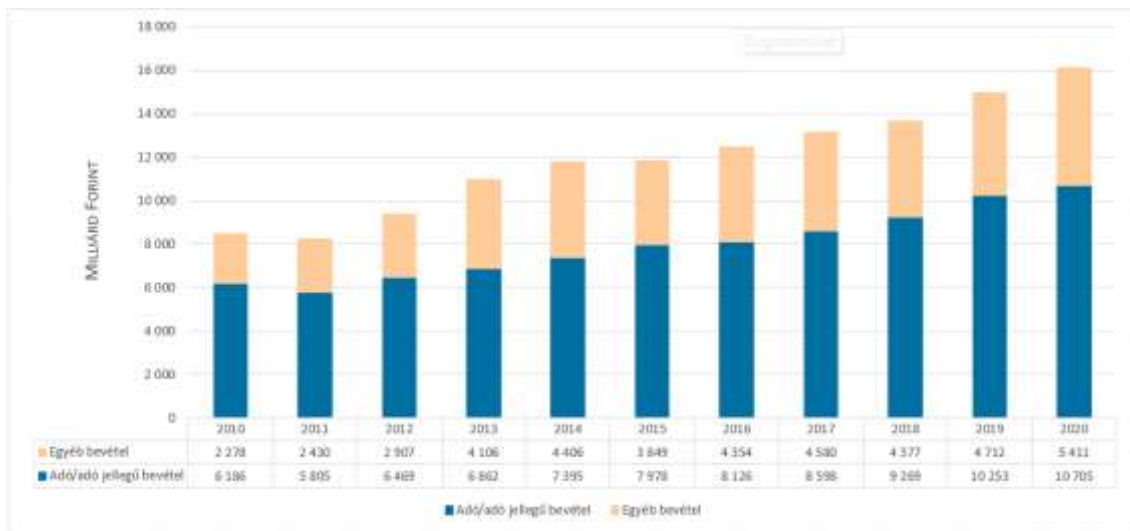
Az elektronikus számlaadatok online szolgáltatása 2018 júliusában indult és év végére 313 ezer ügyfél regisztráció történt. Az adott évben már több mint 28 millió elektronikus számlaadat került az adóhatósághoz, ebből 197 ezer számla az online számlázó rendszeren keresztül. Ma már naponta 2 millió számla adat kerül beküldésre a NAV rendszerébe. A beküldött adatok megduplázódtak, mióta lényegében minden számla adatát megkapja az adóhatóság. A rendszerbe 2020 december végén már több mint egymillió regisztrált adózót tartottak nyilván.

A napi több 10 Gigabájtnyi online számlaadat új távlatokat nyitott az adóhatóság munkájában, a számlázási adatokra való rálátása csak a kezdet. Későbbiekben a beküldött számlaadatokat tételesen is fogja vizsgálni, illetve a cégre kiható keresztellenőrzéseket és adóellenőrzéseket is fog futtatni. Az adóhatóság középtávú stratégiájában az szerepel, hogy az adatelemzések során csak a kockázatosnak ítélt vállalkozásokat ellenőrizze (SALAMON, 2021).

Az online számlaadat-szolgáltatás koncepciója, hogy a hivatal számára folyamatosan beáramló számlaadatok segítségével szinte azonnal észlelhetővé váljon az adóelkerülés kockázata, s ezekre gyorsan és hatékonyan tudjon reagálni. Pozitívumként értékelhető, hogy azok a vállalkozások, akik az online-számlaadatszolgáltatást hibásan teljesítik, a jövőben is számíthatnak a NAV támogató hozzáállására (NAV, 2019). Az adózókkal szembeni támogató fellépés az adómorál javulását eredményezheti.

3.2. Gazdasági hatások elemzése

A hazai állami bevételek adószerkezetét tekintve két nagy csoportra bonthatók. Egyrészt az adó és adó jellegű befizetések, másrészt az egyéb befizetésekből származó bevételek, melyeknek alakulását az 5. ábrán szemléltetem.

9. ábra: Állami költségvetés bevételeinek megoszlása a 2010-2020. években

Forrás: Saját szerkesztés KSH_STADAT_3.7-2i és a MÁK költségvetési mérlege alapján

Az állam számára azért különösen fontos az adó és adójellegű bevételek minél nagyobb mértékű beszedése, mert kiadásainak jelentős hányadát ebből finanszírozza. Az adóhatóság ezért különösen fontosnak tartja ezen adóbevételi forrással kapcsolatos adóelkerülések visszaszorítását. Az ábrán is látható, hogy az adó/ adó jellegű bevételek részaránya a teljes költségvetési bevételhez viszonyítva évről-évre 65 és 75% között ingadozik és a gazdaság növekedésével a bevételi arányok csak nagyon minimálisan változnak.

Érdeemes figyelemmel kísérni a költségvetési bevételek két típus arányainak változását (6. ábra). *RITZLNÉ KAZIMIR I. – MÁTÉNÉ BELLA, K. (2020)* alapján a kormányzat a 2000-es évek eleje óta számos intézkedést tett annak érdekében, hogy visszaszorítsa az

áfacsalókat. Ilyen intézkedés volt például a bizonyos termékek kedvező adókulcsba sorolása, adókulcsok többszöri változtatása, online pénztárgépek bevezetése (2014), Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer (2015) és az online számla adatszolgáltatás bevezetése (2018).

Az online pénztárgépek bevezetése, az EKÁER és az online számla adatszolgáltatás az adóhatóság olyan elektronikus vívmánya, melyek még az Európai Unióban is újkeletűnek számítanak. Érzékelhető tehát, hogy az adóhatóság az online technológián alapuló rendszerek bevezetésével kívánja megakadályozni, hogy a társaságok az adóminimalizálás érdekében adócsalást kövessenek el.

Arányok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Egyéb bevételek aránya az adó/ adó jellegű bevételhez	36.8%	41.9%	44.9%	59.8%	59.6%	48.2%	53.6%	53.3%	47.2%	46.0%	50.5%
(előző év = 100%)		5.0%	3.1%	14.9%	-0.3%	-11.3%	5.3%	-0.3%	-6.0%	-1.3%	4.6%
Adó/adó jellegű bevételek aránya az egyéb bevételhez	63.2%	58.1%	55.1%	40.2%	40.4%	51.8%	46.4%	46.7%	52.8%	54.0%	49.5%
(előző év = 100%)		-5.0%	-3.1%	-14.9%	0.3%	11.3%	-5.3%	0.3%	6.0%	1.3%	-4.6%
Adó/adó jellegű bevétel aránya a teljes központi bevételhez	73.1%	70.5%	69.0%	62.6%	62.7%	67.5%	65.1%	65.2%	67.9%	68.5%	66.4%
(előző év = 100%)		-2.6%	-1.5%	-6.4%	0.1%	4.8%	-2.3%	0.1%	2.7%	0.6%	-2.1%

10. ábra: Állami költségvetés arányainak megoszlása

Forrás: Saját szerkesztés KSH_STADAT_3.7-2i és a MÁK költségvetési mérlege alapján

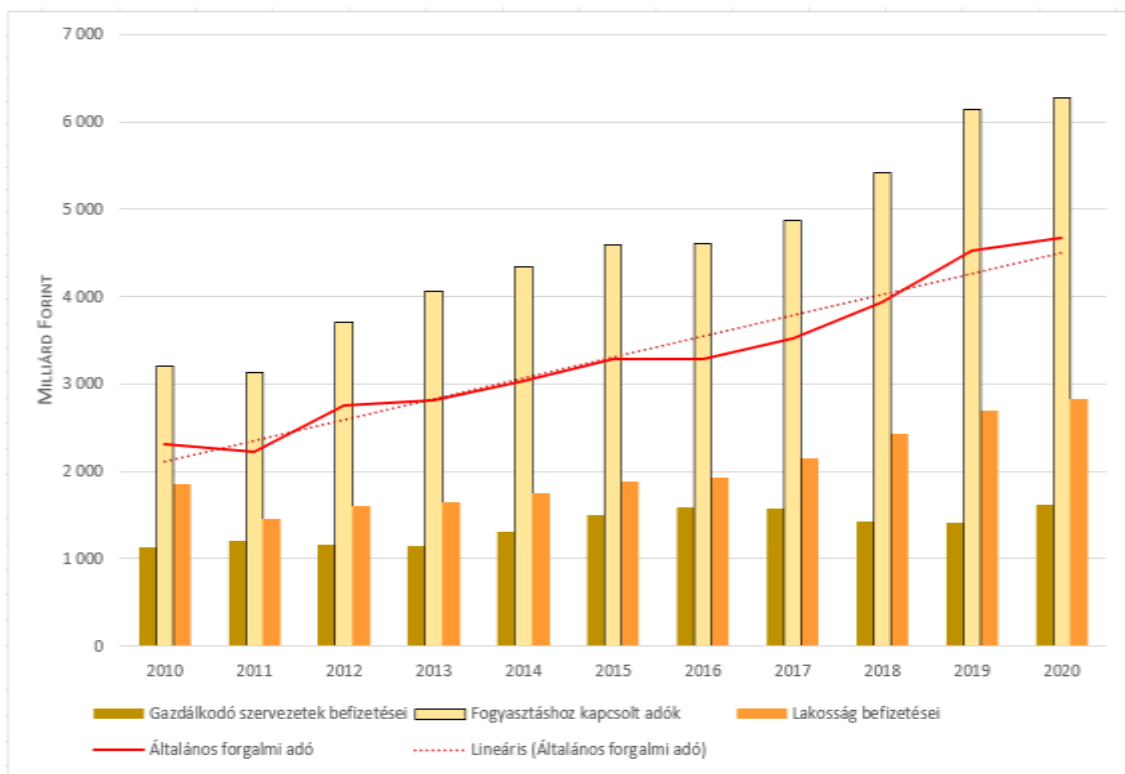
A táblázat alapján nagyon jól látható, hogy az adóhatóság digitalizációs intézkedései az adó/ adó jellegű bevételi forrásokra voltak jelentős hatással. Az online pénztárgépek bevezetését követő évben +4.8%- al nőtt az adó/ adó jellegű befizetések aránya a teljes központi költségvetéshez viszonyítva, ezzel szemben 2016-ban 2.3%- al mérséklődni látszik. 2015-ben az adó/ adó jellegű bevételek és az egyéb bevételek aránya is felborult a bázis időszakhoz képest, hiszen +11.3%-os kiugrás látszik. Az EKÁER rendszer 2015-ben való bevezetése nem érintett ekkora tömegeket, ezért a táblázatban csak minimálisan kimutathatók. Az online számlaadat szolgáltatás megjelenésével 2018-ban 2017-hez viszonyítva újabb +2.7%- al nőtt az adó/ adó jellegű bevételek részaránya a teljes központi költségvetéshez képest.

Az állami feladatok megvalósításához az adó/ és adó jellegű bevételekkel kapcsolatban megkülönböztetünk adókat, mint pl. a gazdálkodó szervezetek befizetései, a fogyasztáshoz kapcsolt adók és a lakosság befizetései. Az állami feladatok ellátásához a szükséges pénz nagy részét a háztartások és a gazdálkodók adóbefizetései teszik ki fogyasztásaikon keresztül.

SALAMON, I. (2021) elemzésében az általános forgalmi adót a legigazságosabb adónemnek tekinti, hisz az állampolgárok fogyasztással arányosan járulnak hozzá a

költségvetés bevételeihez. A magasabb jövedelem több fogyasztással párosul és így több áfabevételt eredményez.

A fogyasztásból származó adóbevételek aránya hazánkban a harmadik legmagasabb az Európai Unión belül, ahol élenjár Horvátország és Svédország. Általánosságban az adóbevétel tömegét – több mint 2/3-át – az általános forgalmi adóból befolyt összegek jelentetik. A NAV ezért kiemelten fontosnak tartja, hogy foglalkozzanak az érintett adónemhez kapcsolódó adórés csökkentésével. Az áfabevételek alakulását és az adóbevételek főbb csoportjainak bevételeinek alakulását a 7. ábra mutatja.

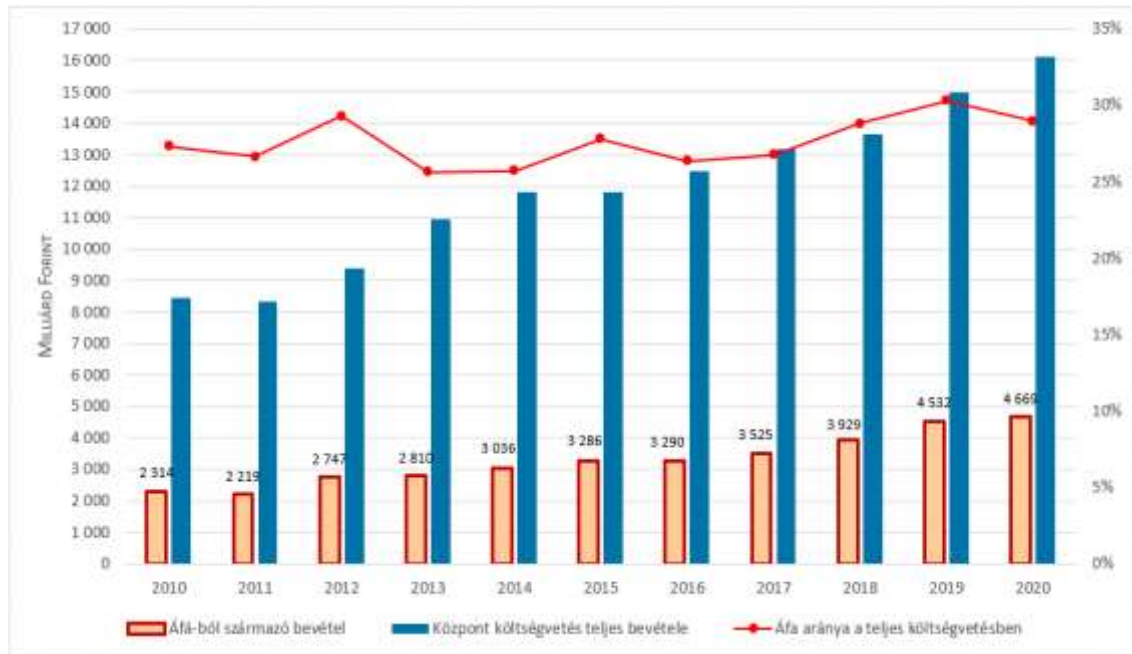
11. ábra: A központi költségvetés bevételei adókategóriánként 2010–2020. években

Forrás: Saját szerkesztés KSH_STADAT_3.7-2i és a MÁK költségvetési mérlege alapján

Az ábrán nyomon követhető a 2014-től megkezdett digitalizációs intézkedések növekedési ütemre gyakorolt hatása. Az áfabevételek évről évre újabb csúcsokat döntenek meg. Időközben az adóhatóság éves bevételeinek alakulását nagymértékben befolyásolta a COVID-19 járvány adófizetőkre gyakorolt negatív hatása és az azok korrigálására meghozott gazdaságvédelmi döntések. A negatív gazdasági hatás főként az áfabevételt érintette, mivel a fogyasztás visszaesés és az emberekben lévő bizonytalanság ingadozásokat idézett elő. Az áfabevétel kiesést kompenzálja a jelenlegi nagymértékű (>5%) inflációs hatás. Az infláció növekedésével kvázi egyenesen arányosan az

áfabevételek is növekednek. Nominális értékben látszólag többlet áfabevétel jelentkezik, de ez nem jelenti azt, hogy reálértéken is nőtt.

Hazánkban az adóbevételek vonatkozásában a legjelentősebb bevételi forrás az áfa, melynek részaránya 2020. évi adatok alapján meghaladta a 30%-ot (8. ábra).

12. ábra: Az ÁFA-ból származó bevételek viszonyítása a központi költségvetés teljes bevételéhez 2010 és 2020.12.31. közötti időszakban

Forrás: Saját szerkesztés KSH_STADAT_3.7-2i és a MÁK költségvetési mérlege alapján

Az áfából származó bevételek esetén a 2015-2020 közötti időszakban emelkedő tendenciát figyelhetünk meg, melynek mérsékelt növekedése a gazdaság fehérítésével hozható összefüggésbe. Az áfabevételek minimális növekedését befolyásolta, hogy a feketegazdasággal terhelt ágazatokban kedvezményes adókulcsok kerültek bevezetésre. 2020-ban már több, mint 2355 milliárd Forinttal több áfát szedett be az adóhatóság, mint 2010-ben. Az adózás területén bevezetett digitalizációs fejlesztések eredményességét reprezentálja az is, hogy a 2010 és 2020 közötti időszakban az áfabevétel megkétszereződött és a központi költségvetés adóbevételei csaknem a duplájára nőttek. Az általános forgalmi adóból keletkező többletbevétel köszönhető az adóhatóság digitalizációs megoldásainak, többek között a 2014-ben bevezetett online pénztárgépek bevezetésének, EKÁER-nek és az online számlázás rendszerének. Az online számlázás szembevethető sikerességét mutatja, hogy 2017-ben mindössze 3 525 milliárd forint áfabevétel keletkezett az államháztartás kasszájában, addig a 2018. évi adat mindezt felülmúlta 11.4%- al. Ha még ez sem lenne elég, a 2017. évi áfabevételt a 2019. évi adat 28.5%- al haladta meg.

Az áfaelkerülés alakulásának vizsgálata fontos az adóhatóság számára, mivel a központi költségvetés szempontjából súlyos kockázati tényezőt jelent. Az adóelkerülés mérséklésére a kormánynak több lehetőség is adódik (RITZLNÉ KAZIMIR & MÁTÉNÉ BELLA, 2020). SALAMON. (2021) szerint az állam úgy tudja kompenzálni a bevételkiesést, hogy újabb adónemet vezet be vagy a meglévők mértékét növeli. Tehát az adócsalás minimalizálása egyrészt előnyös a költségvetés szempontjából, mert nőnek az adóbevételei. Azonfelül, a piaci versenyben nem kerülnek hátrányba a jogszabálykövető magatartást folytató gazdálkodások.

3.3. Adóbeszedés hatékonyságának elemzése

Jelen alfejezetben vizsgálom az adóhatóság digitalizációs megoldásaival kapcsolatos célzott adóellenőrzéseket, s azok hatékonyságait. Ugyanis a korábban említett innovatív technológia fejlesztések mellett, hogy hozzájárulnak az adóbeszedés hatékonyságához a gazdasági szereplők adómorál javulását is eredményezhetik.

A COVID-19 vírus, miután 2020-ban járványt okozott és ennek hatására a fél világ karanténba került, az adóellenőrzések ettől függetlenül nem szűnhettek meg. Tekintettel a váratlan helyzetre a végrehajtási eljárásait azonban 2020. március 24. és 2020. július 2. között szüneteltette. Szerencsére az adóhatóságot nem érte felkészületlenül a személyes kontaktusok korlátozása, mivel számos ügyet már elektronikusan is intézhetnek az adózók, sőt az adóellenőrzésekhez sem kell már feltétlenül találkozniuk a hivatal munkatársaival. A vírus és a digitális adatok gyűjtésével alapjaiban változtak meg az adóellenőrzés formái, módszerei. A járványra való tekintettel minimálisan végzett helyszíni ellenőrzéseket, a hangsúly inkább az elektronikus ellenőrzésekre és elemző feladatokra irányult.

SALAMON (2021) elemzésében kitér arra, hogy az adócsalókat nem olyan egyszerű megfékezni, több tényező is befolyásolja mibenlétüket. Többek között a gazdaságot terhelő adók mértéke, adóhatósági ellenőrzések hatékonysága és az ehhez kapcsolódó bírásgok mértéke. 2010 óta több gazdaságfehérítést célzó intézkedést is eszközölt az adóhatóság, igazságosabbá téve ezzel a magyar adórendszert. A digitalizációs megoldások alkalmazásával teljesen megújult az adóhatóság ellenőrzési politikája is, amellyel javult az adóbeszedés hatékonysága.

A jelenlegi legfrissebb gyakorlat szerint az ellenőrzések, a valós idejű adatszolgáltatás során történnek, melynek során a vizsgálatok javarészt adóhiány megállapításával zárulnak. A tapasztalat azt mutatja, hogy az ellenőrzések alatt az

áfacsalás mellett egyéb mulasztásokra is fény derül (pl. igazolatlan áru, be nem jelentett munkavállaló) (AMBRUS, 2020). Az adóhatóság is felismerte, hogy szinte minden évben az adóelkerülésben legnagyobb részt érintett adónem az ÁFA, ezért kiemelt figyelmet szentel ezen adónem beszedés hatékonyságának javítására. Példának okáért az áfa adónemben született ellenőrzések aránya 87.35%-ot tettek ki 2020-ban.

Az adóhatóság szemléletváltását tükrözi, hogy minden év elején közzé teszi éves ellenőrzési stratégiáját „Ellenőrzési terv”⁷ címszó alatt. Az éves ellenőrzések mellett nyilvánosságra hozzák a revizorok várható ellenőrzéseit időszakos bontásban. A NAV (2021b) által kiadott ellenőrzési tervében a jelentős költségvetési kockázatot jelentő adózók ellenőrzése van a célkeresztben, illetve a jogkövető adózók támogatása. A célzott ellenőrzések jellemzően kockázatelemzésen alapulnak az adóhatósághoz megérkezett digitális adatok alapján és egyúttal komplex képet kapnak az adózóról.

A nagyobb vállalatok partnerek az adóellenőrzések segítségével. Számukra fontos a reputáció és irataikat már nagy számban digitalizálják s azokat megosztják az adóhatóság szakembereivel. A NAV méltányolja az adózókat és tudja, hogy a hibák eredhetnek emberi hibaból vagy jogszabályértelmezésből, de ez nem mentés az adóbírság alól.

Az EKÁER adatok felhasználásával elsősorban a virtuális szállítmányok kiszűrése volt a cél, melynek ellenőrzési és bírságolási tapasztalatait a 3. táblázatban mutatom be.

5. táblázat: Az EKÁER rendszerrel kapcsolatos adóellenőrzések vizsgálata

		2017	2018	2019	2020
Ügyféli bejelentés	millió db		13	13.8	12.9
Hatósági bejelentés	ezer db		83.1	72.4	23
Ellenőrzések száma	ezer db	209	300	164.7	71.8
- ebből járművek	ezer db	199.5	190	88.4	41.8
Járművek és az ellenőrzések számának aránya		95.5%	63.4%	53.7%	58.2%
Jogsértés	ezer db	21.5	21.4	25	15
Jogsértés és az ellenőrzések számának aránya		10.3%	7.1%	15.2%	20.8%
Utólagos adóellenőrzés	db	1045	500	482	230
Jogkövetési vizsgálat	ezer db		34.6	29.5	18.3
Kivetett mulasztási bírság	milliárd Ft		1.7	1.2	0.377
Megállapított nettó adókülönbözlet	milliárd Ft	28.5	41.9	18.2	12.4
Végleges nettó adókülönbözlet	milliárd Ft	7.5	17	6.9	4.5
Megállapított és végleges nettó adókülönbözlet aránya		26.32%	40.57%	37.91%	36.29%

Forrás: Saját szerkesztés NAV évkönyvek (2017, 2018, 2019, 2020) alapján

⁷ <http://www04.nav.gov.hu/nav/adotraffipax>

Az EKÁER rendszerbe 2018-ig már közel 90 ezer adózó regisztrált, akik nagyságrendileg 13 millió bejelentést tettek. Az ügyféli bejelentések száma a regisztrált felhasználók számának növekedésével nem nőtt egyenesen arányosan. A hatósági bejelentések száma 2018. és 2020.-i időszak között 83.1 ezer esetről 23 ezer estre csökkent. Az ellenőrzések számának alakulásában megfigyelhető, hogy az adóhatóság szakemberei 2017-ben a 209 ezer ellenőrzésből 199.5 ezer esetben vizsgálták meg a járműveket, illetve annak szállítmányát. A járművek vizsgálati aránya a teljes ellenőrzéshez viszonyítva 2017-ben 95.5%, 2018-ban már csak 63.4%, 2019-ben 53.7% és 2020-ban 58.2%. A leglátványosabb mutató a jogsértések és az ellenőrzések számának alakulása, ami 2018 és 2020 között folyamatosan csökkent. 2020-ra egészen a korábbi érték 23%-ára mérséklődött. A táblázat alapján az ellenőrzések hatékonyságával hozható összefüggésbe az is, hogy az ellenőrzések száma ugyan mérséklődött, a jogsértőket mégis hatékonyabb képes volt feltárni. Hiába volt például 2018-ban 300 ezer ellenőrzés, ha csak 7.1% jogsértőt sikerült detektálni az adóhatóságnak. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal által indított EKÁER-rel kapcsolatos adóellenőrzések számossága évről évre csökkenni látszik. Amíg 2017-ben 1045 db ellenőrzés történt, addig 2020-ban már csak 230 db. A megállapított nettó adókülönbözet és a revizorok ajánlásával által véglegesített nettó adókülönbözet aránya átlagosan 37%. Az adóhatóság az adóellenőrzések mellett az EKÁER kötelezettségek szabályszerű teljesítésének vizsgálata érdekében jogkövetési vizsgálatokat is folytat. A jogkövetési vizsgálat keretében a jogszabályokat nem követő adózókra mulasztási bírságok kerülnek megállapításra. Az adózók adómorálja is tapasztalható a táblázatban, miszerint évről évre egyre kevesebb szankciót kellett kiszabnia az adóhatóságnak. A rendszer sikerességét alátámasztja annak ténye, hogy a tavalyi évben a 2018-as adatokhoz képest 47%-al kevesebb jogkövetési vizsgálat történt és 77.82%-al kevesebb mulasztási bírságot szabott ki az adóhatóság.

A helyszíni ellenőrzéseket a gyakorlatban a következők szerint végzik. VARGA, Z. (2020) tanulmányában kiemeli, hogy a helyszíni ellenőrzést végző pénzügyőrök munkáját segíti, ha a fuvarozó tisztában van az EKÁER számával. Abban az esetben, ha nem rendelkezik EKÁER számmal, fel kell mutatni a kész dokumentumokat és nyilatkozatot a mentességről. Gyakori példa, hogy az ellenőrzésre kiválasztott fuvar végigkísérik a lerakodás helyszínére, mivel bizonyos dokumentumok és a számla is a címzettnél vannak.

Az EKÁER-ben és a helyszíni ellenőrzések során tapasztaltaknak átfedésben kell lennie, például valóban az az áru van rakodótérben, mint amiről a fuvarlevél kiállításra került; a lejelentett tömegadat megegyezik a fuvarlevélben felvezetett adattal;

kirakodás helyszíne megegyezik.

A vizsgálatokkal kapcsolatosan fontos kiemelni, hogy a helyszíni ellenőrzéseken túl az adóhatóság elévülési időn belül (5év) is folytathat ellenőrzéseket elektronikusan. Az utólag ellenőrzéseket már nem pénzügyőrök végzik, hanem adóellenőrök. Az utólagos vizsgálat során sokkal több idő áll rendelkezésre az ellenőrzéshez, több információt tudnak bekérni a vizsgálathoz. Jellemzően nem egy-egy fuvart elemeznek, hanem egy adott időszak EKÁER kötelezettség teljesítését. A kiválasztott időszakot befolyásolja, ha az adott időintervallumra eső EKÁER jelentések és az áfabevallások nem mutatnak egyezőséget. Ilyenre lehet példa, ha az adott időszakban feltüntetésre kerülnek nagy összegű Közösségen belüli beszerzések az áfabevallásban, ellenben kevés, vagy nincs EKÁER Közösségen belüli beszerzéshez kapcsolódóan EKÁER szám igénylés (VARGA, Z. 2020).

Az adóhatóság számára 2018-tól még több digitális adat állt rendelkezésre az adózók ellenőrzéséhez. Az elektronikus pénztárgépek mellett az online számlázás még tovább növelte az ellenőrzés sikerességét, melyet az 4. táblázatban kívánok bemutatni.

6. táblázat: Az Online Számla Rendszer és az Online Pénztárgépek bevezetésével kapcsolatos adóellenőrzések vizsgálata

		2018	2019	2020
OSZR adatainak felhasználásával	db	-	1 500	2 200
- nettó adókülönbözet feltárva	milliárd Ft	33	20	42
OPG ellenőrzések	db	48 110	43 806	28 877
Egyéb nyugtakibocsátásra alkalmas berendezések ellenőrzése	db	10 684	-	5 429
- megállapítás	db	12 347	7 447	4 117
- megállapítások és az ellenőrzések aránya		21%	17%	12%
- kivetett mulasztási bírság	millió Ft	1 400	775	687.3
- bezárt üzletek száma	egység	-	275	180

Forrás: Saját szerkesztés NAV évkönyvek (2018, 2019, 2020) alapján

A táblázatban látható, hogy az adóhatóság egyre több esetben végez adóellenőrzési eljárást az Online Számla Rendszer adatainak felhasználásával. A NAV évkönyvek alapján 2018-ra nincs információnk, de azt tudjuk, hogy 2019-ben 1500 esetben, míg 2020-ban 2200 esetben történt ilyen jellegű adóellenőrzés. Az adóhatóság számára 2019-ben kiemelt fontosságú volt a munkaező-kölcsönzők, minimálbér, garantált bérminimum ellenőrzése mellett az online számlaadatszolgáltatással kapcsolatos ellenőrzések. A 2018.-i és 2020.-i időszak között több mint 95 milliárd forint adókülönbözetet tárt fel az adóhatóság. A rendszer indulásának évében az adózók számára még teljesen ismeretlen

volt az adóhatóság innovációs fejlesztése. Kezdetben a feltárt 33 milliárd forint adókülönbözet jellemzően adminisztratív hibák és téves adatszolgáltatások eredménye. Az adókülönbözet 2019-ben már mérséklődött, de 2020-ban már meghaladta a 42 milliárd forintot. A 22 milliárd forintos többlet adókülönbözetet a bázis időszakhoz képest az online számlaadat-szolgáltatás kiterjesztésével magyarázható. A megállapított adókülönbözetet az adózók önellenőrzéssel és a hiányosságok pótlásával mérsékelhették.

Az adóhatóság ellenőrzési procedúrájában az online pénztárgépet használók ellenőrzése egyre hangsúlyosabb. A nyugta- és számlaadást érintő ellenőrzések 2018-ban 77.8%-a, míg 2020-ban 81.2%-a irányult online pénztárgép kötelezettség vizsgálatára. A NAV évkönyvekben 2019-re vonatkozóan kizárólag az online pénztárgépek ellenőrzéséről informálódhatunk. Tehát az elmúlt 3 évben összesen 120 793 esetben történt online pénztárgépekkel szemben vizsgálat. Az adózók jogszabálykövető magatartása alátámasztható azzal, hogy az elvégzett ellenőrzésekből mennyi esetben történt megállapítás, illetve mekkora mértékben szankcionálta a NAV az adózót. A megállapítással zárult esetek aránya 2018-ban 21%, ami 2020-ra 12%-ra mérséklődött. A kivetett mulasztási bírságok mértéke 2018-ban 1.4 milliárd forint volt, amely 2020-ra 687.3 millió forintra csökkent. Az adócsalók kiválasztásának eredményességét mutatja a pénztárgép-üzemeltetéssel kapcsolatos szabálytalanság miatt bezárt üzletek számának alakulása. Az adóelkerülő vállalkozások folyamatosan lemorzsolódnak, melyből a jogszabály magatartást tanúsító piaci szereplők is tovább profitálhatnak.

A következőkben megvizsgálom az adóhatóság összesített éves ellenőrzése mellett az áfát érintő kiutalás előtti ellenőrzés eredményességét (5. táblázat).

7. táblázat: Az adóhatóság ellenőrzéseinek alakulása

		2018	2019	2020
Ellenőrzések összesen	ezer db	197.2	183.6	142.8
Áfát érintő kiutalás előtti ellenőrzés	ezer db	19.2	19.2	16.6
- jogkövetési vizsgálat	ezer db	-	-	15
- megállapítással zárult	ezer db	15	16	14.1
- adókülönbözet eredmény	milliárd Ft	-	19.4	20
Megállapított nettó adókülönbözet	milliárd Ft	274.5	232.5	224.5
Végleges nettó adókülönbözet	milliárd Ft	220.8	238	200.2
Kivetett szankciók mértéke	milliárd Ft	208.6	269	230.8
Végleges szankciók mértéke	milliárd Ft	-	249.1	203
Áfa adónem aránya az ellenőrzésben		89.4%	82.9%	87.4%
EBT kiküldött adatgyűjtés	millió db	13.7	14.2	14.1
- ebből sikeres	ezer db	247	252	282

Forrás: Saját szerkesztés NAV évkönyvek (2018, 2019, 2020) alapján

Az ellenőrzések száma 2018 és 2020 között 54.4 ezerrel mérséklődött. Amíg 2018-ban 197.2 ezer, addig 2020-ban 142.8 ezer adóellenőrzést végzett az adóhatóság az adott évben. A kiválasztás eredményességét és fejlődését tükrözi, hogy 2020-ban a 2 évvel korábbi adatokhoz képest az ellenőrzések száma a korábbi szint 72.4%-ára csökkent, ezzel a szemben a megállapított nettó adókülönbözetre pedig 81.8%-ra. Arányait tekintve tehát eredményesebbnek tekinthetők a 2020-ban végzett ellenőrzések, mert kevesebb ellenőrzéssel nagyobb adókülönbözetre állapított meg a hatóság. Eredményesség köszönhető továbbá annak is, hogy az adóhatóság relatíve rövid időn belül eljutott arra a szintre, hogy valós időben, folyamatosan képes monitorozni minden hazai adózót.

A végleges nettó adókülönbözetre 2019-ben meghaladja a megállapított nettó adókülönbözetre, melynek oka az ellenőrzések késői feldolgozása. Pontos információval nem rendelkezünk az adott évre vonatkozó végleges nettó adókülönbözetre megállapításáról.

A táblázatban feltüntettem a kutatásom fókuszát képző adónem ellenőrzésének arányát a teljes ellenőrzéshez viszonyítva. Az arányok alakulásából látszik, hogy főként a visszaigényelhető adóval kapcsolatos csalásokat ellenőrzi az adóhatóság, melynek mértéke minden évben több mint 80%. A NAV kiemelt feladatként kezeli a jogosulatlan áfalevonás és annak visszaigénylésének megakadályozását, ezért a kiutalás előtti ellenőrzés is elengedhetetlen. A jogosulatlan áfalevonások adatait az online számlaadatszolgáltatás keretében beküldött adatokkal vetik össze az adóhatóság kockázatelemzői. Amíg az adóhatóság 2019-ben 19.2 ezer áfát érintő, kiutalás előtti ellenőrzést zárt le és 19.4 milliárd forint adókülönbözetre tart fel, az azt követő évben 16.6 ezer ellenőrzést végzett és 20 milliárd forint adókülönbözetre sikerült feltárnia. Összeségében 13.88%-al kevesebb adóellenőrzéssel 3.09%-al nagyobb adókülönbözetre feltárásra volt képes.

Az adóbeszedések eredményességéhez hozzájárul még az, hogy az adóhatóság egyre több adatot gyűjtött az Elektronikus Banktitok Rendszer (EBT) használatával. Az ábrán is látható, hogy a pénzügyi megkeresések rohamos ütemben növekednek. Alátámasztható ezzel annak ténye, hogy az adóhatóság szeretné minél jobban megismerni, hogy az ellenőrzésre kizemelt adózó milyen pénzeszközökkel rendelkezik. Minél pontosabb képet kap az adófizető vagyonáról a hatóság, annál sikeresebben és gyorsabban tudja véghez vinni a végrehajtási eljárást. Az adóhatóság már 2018-ban is több, mint 13.7 millió adatlekérést indított, melynek számossága 2019-ben és 2020-ban már meghaladta a 14 milliót is. Az adatgyűjtés egyre nagyobb arányban történik sikerrel.

Amennyiben az adóhatóság kockázatot tár fel az adózóval szemben, a

„szankcionálás” módjára 3 lehetősége adódik: támogató eljárás indítása, adózó kiválasztása ellenőrzésre, bűncselekmény megelőzése érdekében tájékoztatni a NAV nyomozó hatóságát (KOVÁCSNÉ ÁLMOSDY, 2015). A NAV 2016. január 1-jén meghirdette az adóhatósági szemléletváltás első elemét, amely mögött az adóhatósági mentorálás, támogató eljárások alkalmazása húzódott. Ilyen például a figyelmeztetéseket megelőző „holland levél” (adóhatóság meglátása szerint ellentmondásokról szóló tájékoztató). Már nem váratlanul megjelennek az adóhatóság ellenőrei a kiválasztott vállalkozásnál, hanem hónapokkal előre értesítik az adózót, hogy vizsgálatot indítanak ellene. Az adóhatóság is belátta, hogy ha felhívja az adózó figyelmét, információval látja el és digitális adóügyi megoldásaival partner a hiányosságok pótlásában és javításában, az adózók számára is üdvözítő (FAJCSÁK, 2021). Az adóhatóság szemléletváltást és a preventív hozzáállást tanúsító adóbeszedési hatékonyságát a 6. táblázatban kívánom ábrázolni.

8. táblázat: Az adóhatóság támogató jellegű adóellenőrzéseinek vizsgálata

		2017	2018	2019	2020
Önellenőrzésre való felhívás	db	7 526	11 335	7 383	8 608
- melyből adókötelezettség és jövedelembevallás keletkezett	milliárd Ft	1.1	2.1	4.9	1.3
Adóhatóság szakmai támogatása	db	7 734	15 475	31 265	28 309
- melyből adókötelezettség és jövedelembevallás keletkezett	milliárd Ft	8.7	13.2	28.9	52.4

Forrás: Saját szerkesztés NAV évkönyvek (2017, 2018, 2019, 2020) alapján

A támogató eljárásokban való részvétel az adózók számára teljesen önkéntes. Abban az esetben, ha az adóhatóság mégis jogszerűtlenséget talál az adózónál és az adózó 30 napon belül korrigálja, nem szankcionálja. A 2017. és 2020.-i időszakban összesen 34 582 esetben indított támogató adóellenőrzést az adóhatóság, melynek során önellenőrzésre szólította fel az adózót. A támogató eljárás összesen 9.4 milliárd forint többletbevételt eredményezett az államkasszába. Az adóhatóság szakmailag is támogatta az adózókat támogató jellegű adóellenőrzéseivel. Segítette az gazdasági szereplőket a kisebb hibák kiküszöbölésében, így növelve a költségvetési bevételeket. A támogató eljárások következtében 2017-ben 7 773 esetben 8.7 milliárd forint adókötelezettséget vallottak be az ügyfelek. Ugyanakkor, évről évre egyre több támogató eljárást végzett az adóhatóság, melynek egyre nagyobb sikere is lett. 2019-ben és 2020-ban megközelítőleg azonos számban indított támogató eljárást, de 2020-ra mégis közel kétszer több (52.4 milliárd forint) adókötelezettséget vallottak be az adóalanyok.

4. Nemzetközi adóhatóságok digitális megoldásai

Bizonyára a világ bármely pontján az adóhatóságokat ugyanaz a cél vezérli: minél több adót beszedni és hatékonyabban kivetni. A digitalizáció korában hatékony adóbeszedés nincs digitális megoldások nélkül. Mindenesetre érdemes megjegyezni, hogy az innovatív megoldások alkalmazásában a piaci verseny szereplői mindig az állami szervezetek előtt járnak. Már eljött az az idő, hogy az adóhatóságoknak is elkerülhetetlen valamilyen új eszközt bevetnie az adófizetőkkel szemben. A *DELOITTE (2019)* jelentése kimutatta, hogy az adóhatóságok nem tétlenkednek és nyitottak a digitális transzformációra. Többek között digitalizálják a vállalatokkal való kapcsolattartás, beszámolói követelményeket és az adóellenőrzési technikákat is.

MARIJA (2018) tanulmánya szerint a digitális átalakulás az adóhatóságok egyik legnagyobb kihívása, melynek velejárója az adózás megreformálása. A reform párhuzamosan két lépésben történik: egyrészt a nemzeti adóhatóságok és adóeljárások digitalizációja; másrészt az adópolitika és az adókulcsok reformálása.

MARIJA (2018) úgy véli, hogy a nemzeti adóhatóságok digitális szintjüket tekintve 5 csoportra bonthatók: e-Bevallás, e-Könyvelés, e-Egyezőség, e-Ellenőrzés, e-Bírálat; és az adóhatóság digitális transzformációja az alábbi öt elem nélkül nem lehet sikeres: technológia, emberek, adókockázat kezelés, pénzügyi forrás és kommunikáció. Tévhit, hogy a technológia a digitalizáció főeleme, az emberi tényező épp oly fontos szerepet játszik a digitalizált közigazgatásban. A digitális szinteket és a releváns országok adóhatóságait a 13. ábrán részletezem.

	1. e-Bevallás	2. e- Könyvelés	3.e- Egyezőség	4.e- Ellenőrzés	5.e-Bírálat
Jellemzők	Az adóbevallás benyújtásához szabványosított elektronikus dokumentumok használata kötelező vagy választható	Számviteli vagy egyéb forrásadatok meghatározott elektronikus formátumban való benyújtása; bejelentések alátámasztásához	További számviteli és forrásadatok benyújtása; a kormány további adatokhoz (banki kivonatokhoz) fér hozzá, és elkezd valós időben egyeztetni az adatokat az adófizetők és joghatóságok között	Az adóhatóság valós időben kereszteellenőrzéseket végez; az adófizetők elektronikus ellenőrzési értékelést kapnak, melyre korlátozott idejük van reagálni.	Kormányzati szervek, amelyek a benyújtott adatokat adómegállapításra használják fel adónyomtatványok nélkül; az adófizetők korlátozott időt kapnak a kormány által számított-adó megfizetésére
Országok	Albánia, Észtország, Hollandia, Kenya, Montenegró, Svájc, Svédország, Szerbia, Szlovénia, Ukrajna	Ausztria, Belgium, Finnország, Norvégia, Nagy Britannia	Ausztrália, Csehország, Franciaország, Magyarország, Szlovákia	Oroszország	Spanyolország

13. ábra: A nemzeti adóhatóságok digitális profiljai

Forrás: Saját szerkesztés *MARIJA (2018)* tanulmánya alapján

Az ábra alapján elmondható, hogy számos ország adóhatóságának igenis fontos a digitalizáció. Például Európában vezető szerepet töltenek be digitális adózásban Észtország, Hollandia és Svédország adóhatóságai. A spanyol adóhatóság talán a világ „legdigitalizáltabb” adóhatósága, ami azt jelenti, hogy már valós időben képes elektronikus adóbevallásokat csinálni. Amennyiben a spanyol adóhatóság észleli, hogy eltér a gazdálkodó által bevallott és az adóhatóság által elvárt adóalap; és nem korrigálja időben a bevallását a gazdálkodó, súlyos szankciókra számíthat.

A következőkben nemzetközi adóhatósági digitális megoldásokat kívánok bemutatni néhány gyakorlati példán keresztül.

4.1. EU tagállamok tapasztalatai

Az adóigazgatás digitalizációja nem csak Magyarországon, hanem az európai országok többségében is napirendben szerepel. Ideáig már több EU tagország megkezdte a biztonságos vagy online pénztárgépek bevezetését, illetve a rendszer alkalmazásához kapcsolódó jogszabályok kialakítását. Az online pénztárgépek bevezetése mellett az EKÁER rendszerhez hasonló digitális megoldásokra is van példa az EU más országaiban. Magyarország kiemelkedő, hiszen hazánkban vezették be a legsokrétűbb digitális megoldásokat az adóigazgatás területén (SALAMON, 2021).

Az EU számára is világossá vált, hogy a tagországok egyénileg nem képesek hatásosan fellépni a globális kihívásokkal szemben. Ennek okán az EU egységes fellépést szorgalmazott és uniós projekteket kezdeményezett a méltányos adóztatás elérése érdekében. Az adóbevételek hiánya nem csak tagállami szinten jelentenek gazdasági problémát, hanem kihatással van az Európai Unió egészére is (SALAMON, 2021).

Az EU legelőször 2015-ben indított kampányt, melynek részét képezte a tagállamok közötti adóügyi információcsere rendszere. Megállapodtak arról, hogy az adóztatás hatékonyságának növelése érdekében a tagországok adóhatósági hozzáférést biztosítottak egymás számára a pénzmosás elleni adatbázishoz. Továbbá bevezetésre került a korlátozott banktitok rendszere és kialakították a pénzügyi közvetítő rendszer transzparens követelmény rendszerét is (SALAMON, 2021).

Észtország

A nemzetközi adószabályozási rendszer egyre erősebb és már számos országban vannak kezdeményezések a gazdálkodási adatok digitális kinyerésére, ahol többször felmerül Észtország példája. Az észt adóhatóság mintája messzemenően különbözik a

magyar adóhatóság stratégiájától, ugyanis célként a gazdasági szereplők életének gyorsítását tűzték ki, egészen a cégalapítástól az elektronikus bankszámlanyitásig (PORTFOLIO, 2020b).

Észtország az innovatív adóhatósági megoldásaival hatékony, biztonságos és átlátható digitális megoldásokat valósított meg. A fejlesztésekkel rengeteg pénzt és időt spórolt meg az államháztartás mellett az adófizetőknek is. Európában az egyetlen olyan ország, ahol a vállalkozások számára elérhető digitális szolgáltatások köre a legjelentősebb. Az adófizetők számára az adózással kapcsolatos dokumentumaik 96%-a már online elérhető és a beérkezett elektronikus adataik alapján előre kitöltött űrlapokat használhatnak. Ennek sikerén az adóbevallások 99%-a már digitálisan történik. Az észt hatóság egyik leginnovatívabb digitális megoldása egy olyan személyi igazolvány fejlesztése, mellyel országosan lehetővé teszik a digitális hitelesítést és digitális aláírást az adófizetőknek (TOOMAS, 2019).

Csehországország

Csehország széleskörű reformot eszközölt a hozzáadott-érték adó hatékonyabb beszedésében. A reform fő pillére az áfa kontroll okirat és az értékesítések elektronikus regisztrációja. Az áfakontroll okirat 2016. január 1-je óta kötelező, melyet elektronikusan töltenek ki az adózók minden hónapban. A cseh adóhatóság a gazdaság fehérítését célzó intézkedéseként 2016-ban törvénybe foglalta, hogy az értékesítési adatokat elektronikusan továbbítani kell az hatósághoz. Az intézkedés több lépésben valósult meg. Első lépésben az étkeztetési szolgáltatásokéra és szállásszolgáltatásokra vonatkozott, amely 2016. december 1-én lépett hatályba. Második lépésben 2017. március 1-jétől az adóhatóság a kötelezettek körét kiterjesztette a kis- és nagykereskedelmi vállalkozásokra is (OECD, 2019).

Ahol funkcionálisan kivitelezhető, a fogyasztók email címükre megkaphatják a vásárlásuk digitális bizonylatát. A jogi kötelezettségek ugyanúgy vonatkoznak a digitális bizonylatokra, mint a nyomtatott bizonylatokra. Azért lehet előnyös, mert egyformán tudják érvényesíteni az áruk visszavásárlására vonatkozó jogokat, és a papír alapú bizonylatot sem szükséges megtartani (OECD, 2019).

Hollandia

Hollandia digitalizációs adóügyi lépése az önkéntes minőségi védjegy kidolgozása. A pénztgépek által nyomtatott számlabizonylatokon a minőségi jel hitelesíti az

elektronikus berendezést arról, hogy megfelel az adatok biztonságos tárolására és feldolgozására vonatkozó jogi és technikai követelményeknek. Továbbá a pénztárgépek fejlesztőivel kidolgozásra került a minőségi jel indikátorkészlet (OECD, 2019).

Szlovákia

A szlovák adóhatóság számára fontos az adóadminisztráció papírmertessége, amihez szükséges van az adóhatóság és az adófizetők közreműködésére is. Fontos kérdés továbbá, hogy az adórés csökkentése és az adóbeszedés növelése érdekében hogyan lehet fokozni az önkéntes jogkövetést. Az adóelkerülők visszaszorításához számos innovatív adóigazgatási megoldást fejlesztett a szlovák adóhatóság (DENISA, 2020).

A szlovák adófizetőknek már 2004 óta van lehetőségük elektronikus dokumentumok benyújtására az adóhatósághoz. Az „elektronikus kommunikáció” megújulásának következő lépése 2014. januárjára datálható, amikor az adóhatóság modernizálta az elektronikus portált. A portálra korábban önkéntes alapon tölthettek fel elektronikus dokumentumokat az adózók; viszont 2014-től az általános forgalmi adó megfeleléshez kötelező az adóbevallás elektronikus benyújtása, az ÁFA-s számlák elektronikus beküldése, illetve a fellebbezési kérelmek és pénzügyi kimutatások lekérését is az adóhatóság online platformján intézhetik az adózók. 2018 januárjában elkészítették az első gépjárműadóval kapcsolatos előre kitöltött adóbevallást, ösztönözve az adózókat az e-kommunikáció használatára a pénzügyi adminisztrációval való kapcsolattartás során. A szlovák adóhatóság 2018 januártól kötelezővé tette minden gazdasági egység számára az elektronikus dokumentumok beküldését (DENISA, 2020). A 14. ábrán látható az elektronikus dokumentumok beküldésének alakulása a 2012 és 2017. közötti időszakban.

Elektronikusan beküldött dokumentumok (%)	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Személyi jövedelemadó	0.8	1.8	9	9.1	9	10
Társasági adó	1.1	15.1	62.3	64.9	69.4	71.5
Gépjárműadó bevallás	6.5	23.5	66.4	68.8	71.3	72.4
ÁFA bevallás	28.7	49	99.7	99.9	99.9	99.9
ÁFA összesítő kimutatás	99.4	100	100	100	100	100
ÁFA ellenőrzési nyilatkozat	n/a	n/a	100	100	100	100
Függő tevékenységből származó jövedelemadó	11.1	40.9	75.2	80.7	81	83
Pénzügyi kimutatások	2.7	11.8	57.6	62	66.2	68.6

14. ábra: Elektronikusan beküldött dokumentumok aránya 2012. és 2017. között

Forrás: Saját szerkesztés DENISA (2020) tanulmánya alapján

Az ábra is tükrözi, hogy a szlovák adóhatóságnak mennyire sikeres volt az adófizetőket betérlni az elektronikus csatornába. Látható a vállalkozásokhoz kapcsolódó adóbefizetéseknel, hogy az elektronikus ügyintézés aránya drasztikus növekedett

(pl. társasági adó, áfa bevallás, pénzügyi kimutatások lekérdezése) a 2012. és 2017. közötti időszakban. Az exponenciális növekedés köszönhető többek között annak, hogy a társaságok elektronikus ÁFA bevallása 2014-től kötelező. 2014-et megelőzően az elektronikusan beküldött áfabevallások aránya átlagosan 38.5% volt, melynek szintje 2014-től 100%. A társasági adóbevallás és gépjármű adóbevallás is 2012 és 2014 között drasztikusan megugrott. Úgy tűnik a szlovák adóhatóság ezen digitalizációs intézkedése sikeresnek nyilvánítható.

A szlovák adóhatóság további digitalizációs intézkedése az elektronikus pénztárgépek bevezetése, ami a kiskereskedelmi üzletekben 1994 óta kötelező. Szlovákiában nagyon ritkán kértek nyugtát vásárláskor az emberek mondván „erre nincs szükségem”. Az adóhatóság próbálta meggyőzni a vásárlókat, hogy kérjék a nyugtát, mellyel az adóelkerülés lehetőségét minimalizálták. Annak érdekében, hogy rávegye a vásárlókat 2013. szeptemberében bevezették a *Nemzeti nyugtasorolás rendszerét (NRL)*. Működésének alapelve, hogy az elektronikus pénztárgép egyedi regisztrációs azonosítóval látja el a nyugtát, majd a nyugtával részt lehet venni a soroláson. A sorolásra lehet regisztrálni interneten vagy mobiltelefonon keresztül, de már egyes pénztárgépek képesek automatikusan feltölteni a kódot (NRL, 2017). A 15. ábrán látható a nemzeti nyugtasorolás rendszerének adatai.

Megnevezés	Mé.	1. napon	1. hónapban	2013. év végéig
Oldal látogatottsága	millió alkalom	2.5	42	52
Regisztrált felhasználó	fő	50 000	300 000	450 000
Egyedi felhasználó	fő	25 000	1 000 000	
Regisztrált nyugták száma	millió db	0.5	13	39.4

15. ábra: Nemzeti Nyugtasorolás főbb adatait

Forrás: Saját szerkesztés NRL (2017) kimutatása alapján

A projekt indulásának napján már 2.5 millióan tekintették meg a <https://narodnablokkovaloteria.tipos.sk/> weboldalt és 500.000 nyugtát regisztráltak a nyereményben. 2013. év végéig több mint 52 millió megtekintés történt, mellyel a leglátogatottabb weboldalak között szerepelt. A felhasználók száma hónapról-hónapra növekedett. A regisztrált nyugták száma 1 hónap alatt elérte a 13 millió db-ot, amely 2013 évvégére elérte a 39.4 millió beküldést. A projekt fő előnye, hogy támogatja az adófizetők jogkövető magatartását, az adócsalás elleni küzdelemmel szemben hatékonyabban tud fellépni az adóhatóság. Az adóhatóság legfontosabb célja, hogy értékesítés után minél több nyugta kerüljön regisztrálásra.

4.2. EU-n kívüli adóhatóságok tapasztalatai

Oroszország

Az *OECD (2016)* jelentés alapján az orosz állami költségvetés bevételi forrása legnagyobb részt áfa-ból származik, ezért az adóhatóság számára fontos az áfacsalók visszaszorítása. Az orosz adóhatóság észlelte, hogy más országokban milyen sikereket értek el az adóhatóságok digitalizációs megoldásokkal. Ennek okán Oroszország adóhatósága is implementált több digitális megoldást a folyamataiba.

Egyrészt 2014-ben olyan adóügyi intézkedéseket vezettek be, melyek adómegfelelési célból megkövetelik a kiskereskedelmi vállalkozásoktól a biztonságos elektronikus pénztárgépek használatát. Oroszországban az online pénztárgépeket kezdetben a 12 régióból még csak 4 régióban önkéntes jelleggel alkalmazhatták a vállalkozások. Az online pénztárgépekre való átállás 3 lépésben történt:

- Az adott régiókban az orosz adóhatóság 2017. július 1.-től kötelezővé tette az OCR rendszer használatát – az egyszemélyes üzletek kivételével– minden kiskereskedelmi szolgáltatónak, akik korábban már használtak hagyományos pénztárgépeket;
- 2018. július 1-jétől további régiókra bővítették az új rendszerek kötelező használatát. Azoknak a kiskereskedelmi és közétkeztetési szolgáltatást nyújtó adózóknak tették kötelezővé, akik már korábban pénztárgép-használat kötelezettek voltak;
- Az orosz adóhatóság 2019. július 1-től már azoknak az adófizetőknek is az új OCR rendszert kellett alkalmazni, akik korábban nem voltak pénztárgép-használatra kötelezettek (OECD, 2019).

Az online pénztárgépek használatának alakulását a 16. ábrán szemléltetem.

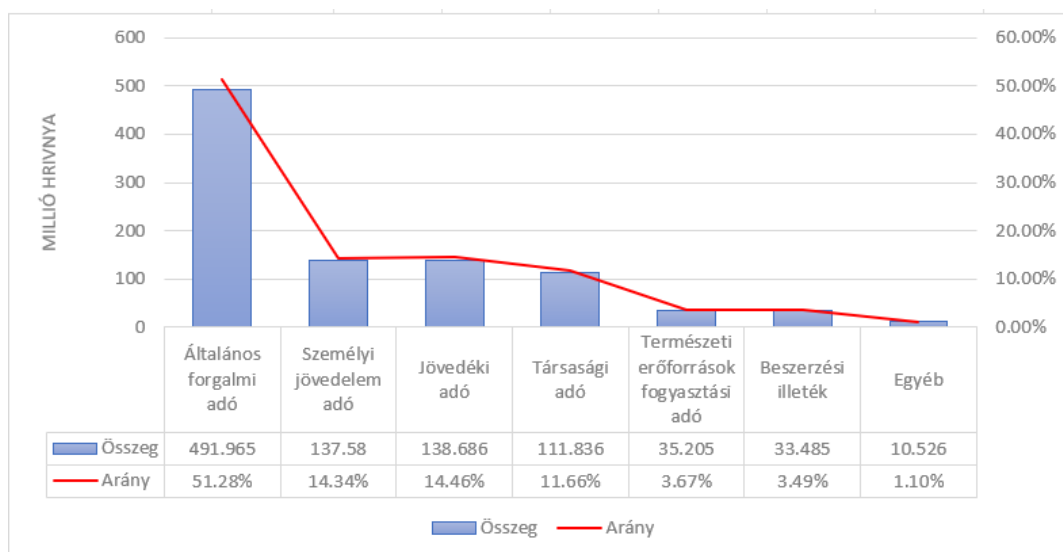
16. ábra: Az online pénztárgépekre való átállás számosságának alakulása Oroszországban

Forrás: OECD (2019)

Az orosz adóhatóság digitalizációs intézkedése a 2015-ben bevezetett Big Data technológia alkalmazása, melynek célja az áfatörvénynek való megfelelés ellenőrzése. A Big Data megoldással elkezdtek dolgozni a valós idejű e-auditáláson, ami azért volt fontos, mert korábban hónapokat vagy olykor éveket igényelt az ellenőrzés. Az orosz adóhatóság a korábban papír alapon kért dokumentumokat már elektronikus formában követeli az adózóktól. Kardinális intézkedés az gazdasági entitásokkal szemben az elektronikus áfabevallás megkövetelése. Az elektronikus áfabevallásban minden adat szerepel az adófizetők gazdasági tevékenységéről, ezért a hatóság automatikus keresztellenőrzéseket képes futtatni, melynek során kiszűrni a kockázatos adófizetőket. Továbbá, a jogszabályokat megváltoztatta az adóhatóság és kötelező az elektronikus számlaadatok beküldése, illetve az áfa visszaigénylés kizárólag elektronikus formában lehetséges (OECD, 2016).

Ukrajna

Ukrajna költségvetésben fontos szerepet játszik az általános forgalmi adóból származó bevételek alakulása, amely (Oroszországhoz és Magyarországhoz hasonlóan) a költségvetésnek több mint a felét teszi ki. Nem meglepő tehát, hogy az ukrán adóhatóság az áfabevallások feletti kontrollnak mindig különös figyelmet szentelt. Az elmúlt pár évben az ukrain adóhatóság számos innovatív intézkedést vezetett be azért, hogy felügyelje az adóbevételeket. Az adófizetőkről a jelentések és az ellenőrzések már online módon történnek (MIGUEL SILVA, et al., 2018). A 16. ábrán szemléltetem Ukrajna 2020. évi költségvetési bevételeinek megoszlását adónemenként.

17. ábra: Ukrajna 2020. évi központi költségvetési adóbevételeinek megoszlása

Forrás: Saját szerkesztés UKRAINE REVENUE (2020) alapján

MIGUEL SILVA (2018) szerint a fő problémát a fiktív vállalkozások (az ún. egynapos cégek) jelentették, melyek az áfafizetési kötelezettségeik minimalizálására játszottak. Az adóhatóság nem tudott velük szemben hatékonyan eljárni, ami tükröződött az adóelkerülés arányában, amely 2015 előtt körülbelül 29% volt. Három lépcsőben próbálta meg visszaszorítani az adócsalókat.

Első lépésben bevezetésre került az elektronikus egységes adószámla-nyilvántartás rendszer. Napjainkra havonta már 20 millió elektronikus számlaadata érkezik az adóhatóság rendszerébe, ami 3000 darabot jelent percenként.

Második lépésben 2015. júliusában létrehozták az e-ÁFA adminisztráció rendszerét. A rendszer fő célja az ÁFA keletkezésétől a kifizetésig automatikusan adminisztrálja és ellenőrizzé az adófizetőt. A rendszer megállapítja, hogy az adófizető eleget tett-e az adófizetési kötelezettségének, avagy sem. A fejlesztés sikerességét mutatja, hogy bevezetését követően az ÁFA csalások mértéke 16.9%-ra csökkent.

Harmadik lépés az ÁFA csalók elleni harcban az automatizált gazdasági tranzakciókat ellenőrző rendszer létrehozása. Az innovatív megoldásoknak köszönhetően az ukrain adóhatóság 2018-ra 0.9%-ra redukálta az áfaadónemmel trükközők arányát. Az adóelkerülés mértékének csökkenése miatt lehetővé vált az elektronikus áfa-visszatérítés megvalósítása. Az adófizetőnek több lehetőséget is kínál az adóhatóság az áfa visszaigényléssel kapcsolatosan:

- visszautasíthatja a kijánlott ÁFA tervezetet
- digitalizálja a teljes ÁFA visszaigénylés folyamatot
- ingyenes webes hozzáférést biztosít az ÁFA-visszatérítési nyilvántartáshoz
- az adófizető megtekintheti a teljes folyamatot az elfogadástól a kiutalásig

Örményország

Örményország adóhatósága sem tétlenkedik digitalizációs megoldások használata terén. Az adóbeszedés hatékonyságának növelése érdekében már 2008 óta az elektronikus adatgyűjtésre helyezi a hangsúlyt, melynek eredményeként 2018-ra hatalmas adatmennyiséggel rendelkezett. Ahhoz, hogy az adatokat ne csak tárolja, adatelemző szoftverekbe ruházott be és már megfigyelőközpontokat működtet. A hatékony eszközeivel azonosítja a kockázatos adófigyelőket és célzott vizsgálatokat képes folytatni a jogtalan adózókkal szemben (VISHNEVSKAYA et al., 2019). A következőkben bemutatom Örményország adóhatóságának legérdekesebb és leghatékonyabb adóbeszedési módszereit.

Elsősorban fontosnak tartom kiemelni, hogy az örmény adóhatóság nem csak az adóbevalláson, nyilatkozatokon vagy pénzügyi bizonylatokon keresztül gyűjt be elektronikus adatokat, hanem ún. „indirekt” módszerekkel is. *KRISEN LORI (2019)* szerint az örmény adóhatóság az értékesítési pontokon 2008-ban bevezette az online pénztárgépek kötelező használatát. Az új generációs pénztárgépek fő funkciója, hogy POS terminálként is működhetnek, elektronikus számla kiállításra alkalmasak, valamint kinyomtatja és elmenti a pénzügyi bizonylatokat. A pénztárgépek összeköttetésben vannak a szóban forgó adóhatósággal, ezért az adóhatóság minden kereskedelmi tranzakcióhoz online hozzáfér. Ennek a megoldásnak köszönhetően kevesebb és pontosabb adóellenőrzéseket képes végrehajtani

Az örmény adóhatóság digitalizációs intézkedései közé tartozik a 2013-ban bevezetett elektronikus számlázás rendszere. Az e-számla rendszer segíti az adózót a számla benyújtásában, jóváhagyásában, javításában és törlésében. A beérkezett elektronikus számlaadatok alapján az adóhatóság keresztellenőrzéseket végez, mellyel hatékonyabban feltárja az adócsalókat. Másik lehetőség, hogy összehasonlítja a vállalatok jelentett értékesítési forgalmát a nyilatkozatukban közzétett adatokkal. Az adóhatóság évről-évre igyekszik beterelni az adózókat az online számlacsatornába.

4.3. Megállapítás

Összességében elmondható, hogy az EU kijelölte az irányt az adóhatóságok számára és mind a hazai, mind a nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy határozott lépéseket tesznek az adóhatóságok a csalárd adózók kiszűrésére.

A fejezetben bemutatott adóhatóságok tekintetében megállapítható, hogy az áfacsalás és az áfakötelezettségek okozzák a legtöbb fejfájást. Az adóelkerülők feltárása még mindig bonyolult probléma számos adóhatóság számára, mellyel jelentős költségvetési veszteséget okoznak ezzel a gazdaságnak. Globális és átfogó megoldásra van szükség, kezdve a megfelelő jogszabályi keretrendszer kialakításától egészen a szükséges humán és technikai eszközök alkalmazásáig. Annak érdekében, hogy hatékonyan nézzenek szembe az áfacsalókkal, az adóhatóságoknak az informatikai fejlesztésekre és folyamataik automatizálásra kell összpontosítani. A digitalizációval hatékonyabbá válhatnak és a rengeteg adat révén célzott adóellenőrzéseket képesek végrehajtani. Az adóhatóságok legfontosabb célja elérni, hogy az adófizetők önként feleljenek meg adójogszabályoknak. Mindezt úgy tudják elérni, ha a gazdasági szereplők tapasztalataiból építkeznek, digitális innovációs megoldásokat vezetnek be.

5. Összegzés

Az elmúlt két évtizedben hatalmas szintugrás figyelhető meg az adóhatósági intézkedésekben. Eleinte minden adózóban ott volt a félsz, hogy megkeseríti életét az adózás digitalizációja, holott idővel rájönnek, mennyi területen tette egyszerűbbé, gyorsabbá és pontosabbá folyamataikat.

Korábban el sem tudtuk volna képzelni, hogy szorongás nélkül gondolunk az adóhatóságra. Emlékezzünk vissza, amikor még éjszaka is a postán álltak az adófizetők, hogy szankciók nélkül leadják személyi jövedelemadó bevallásukat. Ez mára megszűnt, hiszen már van lehetőség online bevallás feltöltésére az e-szja rendszerbe. Az SZJA bevallása már automatikusan megtörténik az adózónak úgy, hogy nem is foglalkozik vele különösebben. Mint tudjuk, ha az adófizető nem reagál a tervezetre, a májusi határidő leteltével hivatalosan is bevallássá válik. A rendszeres és elektronikus adatszolgáltatásnak köszönhető, hogy mindez megvalósult.

A koronavírus elterjedése tovább erősítette a digitalizáció szükségességét. Az adóhatóság számára nem a pandémiás helyzet volt az elsődleges mozgatórugó a digitalizációs fejlesztések megkezdésében, hanem a rekordmagas áfakulcsból származó bevételek növelése, illetve az áfacsalók visszaszorítása. Továbbá szem előtt tartják, hogy a jogkövető magatartást folytató gazdasági szereplők ne szenvedjenek hátrányt az adócsalókkal szemben. Az adóbeszedés, adóellenőrzés és az adóadminisztrációval kapcsolatos hosszú távú terve az adóhatóságnak, hogy az eddig alkalmazott, hagyományosan papír alapú rendszerről fokozatosan átkerüljenek digitális és hálózati környezetbe a szolgáltatások.

A tanulmány célja a gazdaságfehérítő és hatékonyabb ügyintézés előmozdító digitalizációs adóztatási folyamatok értékelése. Ahogy a kutatásom során bemutattam, az adóhatóság számos digitalizációs megoldást implementált a folyamataiba, melyek kihatással voltak az adófizetőkre is. Többek között kiemeltém a valós idejű adatszolgáltatást nyújtó pénztárgépek, az Elektronikus Közúti Áruforgalom-Ellenőrző Rendszer és az online számlázás rendszerének gazdaságra gyakorolt hatásait.

A digitális forradalom nem csak az az adóalanyok számára könnyebbség, hanem a költségvetési szerveknek is kedvez, mivel az adminisztrációval járó költségek, feldolgozási idő és az esetleges hibák javítási ideje is csökken. Példának okáért már elektronikusan is lehet számlát küldeni a NAV rendszerén keresztül, ami korábban teljesen elképzelhetetlen volt és nagy informatikai fejlesztést igényelt.

Mindemellett az adóhatóság jelentős sikereket ért el az elmúlt évtizedben a különböző digitalizációs megoldásoknak köszönhetően. Többek között nőtt az adófizetői hajlandóság, fehéredett a magyar gazdaság, egyszerűsödött az adórendszer és javult az adóellenőrzések hatékonysága. Megfigyelhető, hogy a hatóság 2014 utáni intézkedései célzottan a hozzáadott-értékadó elkerülésére irányultak. A lépések gazdasági hatásait mi sem bizonyítja az adatok alakulása:

- 2010 és 2020 között megduplázódott az áfabevétel;
- az Európai Bizottság által megállapított áfarés a 2014-es 19% körüli szintről 2020-ra közel 6% körüli értékre csökkent;
- a valós idejű ellenőrzések hatására 2014 és 2018 között 1400 milliárd Forint többletbevétel keletkezett a költségvetésben.

Az adóadminisztrációs terheken jelentősen sikerült javítania az adóhatóságnak például azzal, hogy a pénztárgépi bizonylatok kiállításával automatikusan teljesül az adatszolgáltatás is.

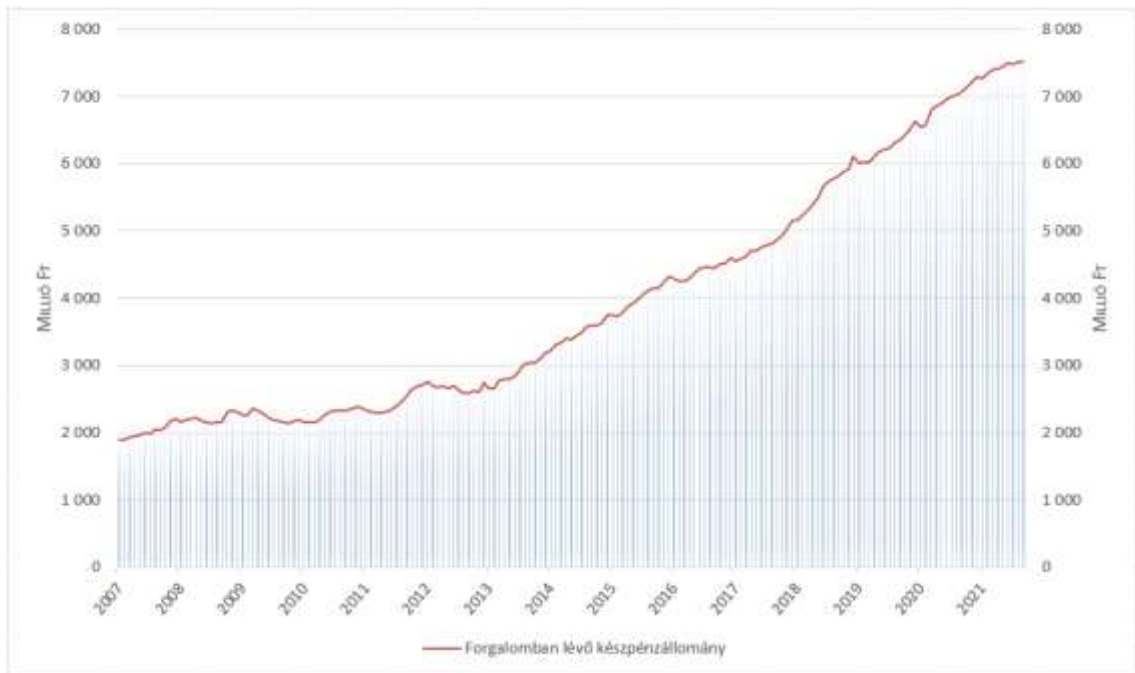
A kormányzat számára is nyilvánvaló, hogy bevált a digitális adóztatás, hisz hazánkban a feketegazdaságot ezideáig nem sikerült ilyen mértékben visszaszorítania. Nem feltétlen a példaértékű adópolitikának köszönhető, hanem sokkal inkább annak, hogy a technológia fejlődésével olyan eszközök kerültek az adóhatóság kezébe, melyek korábban nem voltak.

Érdeemes tisztában lenni azzal, hogy hazánkban ma a Nemzeti Adó- és Vámhatóság az egyik legnagyobb adatvagyonnal bíró közigazgatási szervezet. A Big Data ugyan számos lehetőséget kínál, de egyúttal megannyi kihívást is felvet. Az idő előrehaladtával, ahogy az adatok mennyisége egyre csak duzzad, akadhatnak technika jellegű kérdések. Többek között az adatok tárolásának, sérthetlenségének kérdése, valamint felvetődik az illetékteleneknek való hozzáférés kizárása. Azon is el lehet elmélkedni, hogy az adóhatóság mikor fogja kihasználni azt, hogy percére pontosan ismeri a gazdaság dinamikáját.

Az adóhatóságnak több területen is prosperálnia kell: újonnan induló vállalkozások mentorálásában, hibákat nem szándékosan elkövetők támogatásában, adminisztrációs terhek redukálásában, de főként az érthető hivatali kommunikációban. Úgy gondolom (mint ahogy az elmúlt évek is igazolták) az adóhatóság is belátta, hogy úgy tudja hatékonyabban az adózókat jogkövető magatartásra bírni, ha együttműködő, partneri megközelítő szemléletet alkalmaz.

Egyértelmű tehát, hogy a digitalizáció egyre nagyobb segítség az adóhatóság számára. Az elektronikus adatok nem csak az adócsalók felderítését segítik a végrehajtást is megkönnyíti.

Úgy gondolom fontos megemlíteni az adóhatóság digitalizációs megoldásai mellett a háza készpénzállomány alakulását is, mely a feketegazdaságban játszik nagyon fontos szerepet. A háztartások készpénzállományának alakulást a 18. ábrán szemléltetem.

18. ábra: Háztartások készpénzállományának alakulása a 2007-2021. időszak között

Forrás: Saját szerkesztés MNB (2021a) alapján

A 18. ábrán látható, ahogy a háztartások készpénzállománya az innovációs digitális megoldások megjelenésével növekvő tendenciát mutat. Amint az újabbnál újabb valós idejű adatbeküldési kötelezettséget kiterjesztette az adóhatóság, úgy az emberek mintha elkezdtek volna több készpénzt tartani maguknál. Amíg az áfaelkerülés elleni küzdelem első intézkedése meg nem valósult, addig a háztartásoknál lévő készpénz állomány átlagos 2.3 milliárd forint környékén mozgott. Ahogy megjelentek az online pénztárgépek a hazai készpénzállományban negatív elmozdulás csak elvétve tapasztalható. Több érdekesség is látható az adatokban. Az egyik például, amikor az adóhatóság 2017. októberében kijelentette az online számlázás bevezetését, az emberek mintha megrohmozták volna a bankokat. A háztartások készpénzállománya hihetetlen mértékben megnőtt, azaz 2017. november és 2018. november között 992 millió forinttal több készpénz lett az embereknél. Eszméletlen és rekord mennyiségű készpénzt halmoztak fel ilyen rövid idő alatt. Szembetűnő kiugrás a 2020. márciusa is, amikor az

előző hónaphoz képest 228 millió forinttal több készpénz maradt a háztartások pénztárcájában. Azonban érzékelhető az is, hogy a korábban említett online számlázás hosszú távon megoldást nyújt a készpénz állomány kezelésének kérdéskörére. Példának okáért érdekes tény, hogy a 2020-es évet megelőzően a háztartások 2007-ig visszamenőleg minden decemberben az előző hónaphoz képest plusz 100 millió forint készpénzt tartottak maguknál.

Napjainkra a készpénzállomány közel 7.5 milliárd forintra rúg. Amíg a legtöbb adóhatósági és pénzügyi jelentésekben kimagasló áfabevételekről olvashatunk, addig a készpénzállomány növekedését a feketegazdasággal kötik össze. *SALAMON (2021)* elemzésében az olvasható, hogy a nagyarányú hazai készpénzállomány egyik okaként a kevés elektronikus fizetésre alkalmas kereskedelmi egységet jelölte meg. A jelentésben ugyan a 2017-es kiadású Magyarország 2017-2021 konvergencia programjára hivatkozik, de azóta szinte minden üzlethelységben kötelezővé tették az online pénztárgépek használatát. Tehát nem tekintem elfogadható indoknak. A jelentés szerint a háztartási készpénzállomány növekedésének másik oka a feketegazdaság.

Köztudott, hogy a feketegazdaságból származó „jövedelem” készpénzből származik és tökéletes arra, hogy az anonimitást továbbra is fenntartsa a csalárd adózó. Az áfaelkerülés feltárása sem egy egyszerű feladat az adóhatóság számára, de most egy újabb kihívással kell szembenéznie. A hatóság célkitűzése, hogy csökkentse a gazdaságban lévő készpénzállomány mértékét, mellyel segítheti a feketegazdaság visszaszorítását, másrészt csökkenne a készpénzforgalomhoz kapcsolódó nemzetgazdasági kiadások mértéke.

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal ezek után sem tétlenkedik, további célja az adózási figyelem erősítése, illetve az ellenőrzések hatékonyságának növelése. Tudja, hogy mindenki adómérsékléstről álmodik, de ehhez szükséges egy arányosabb közteherviselés megteremtése.

A digitalizáció egyrészt lehetőség, másrészt kockázat. A rengeteg adat begyűjtésével megjelennek a nagy adatbázisok, ami hatalmas lehetőség elemzésekre. Azonban az adatbázisokhoz minden bizonnyal szeretnének hozzáférni illetéktelen is, akiktől védeni kell a rendszert, ezért kockázat. Ott van például az EKÁER adatbázisa, melyben benne vannak a vállalatok szállítási információi, termékek mozgása, árai stb.. Szinte elképzelhetetlen, hogy ne lenne egy olyan csoport, aki ne szeretne hozzáférni ezekhez az adatokhoz.

A digitalizáció egyrészt jó, mert felszálltunk egy nagyon gyors vonatra, de gondolni kell arra is, hogyha ez nem elérhető, ne álljon le az élet. Veszély is van a digitalizációban

pl. az áramszünet vagy a hacker támadások (amivel számolni kell). Hacker támadás során illetéktelenek hozzáférhetnek az adóhatóság/ vállalatok legféltettebb kincseihez, az adatokhoz, ami jelentős versenyhátrányt okozhat. Nagyon komoly problémát jelent szinte minden ország számára. Ha felhő alapúra helyeznék a rendszereiket, az sem nyújt teljes védelmet. Példának okáért előfordult már az az eset is, hogy felhőszolgáltatóknak szüneteltetniük kellett a tevékenységeiket karbantartásra hivatkozva. Át kell gondolni azt, hogy ha szeretné az adóhatóság a normális üzletmenetet folytatni és abban az esetben, amikor a rendszerek valamilyen oknál fogva nem érhetőek el, vannak-e olyan alternatív folyamatok, melyekkel tovább tudja vinni a napi üzletmenetet.

Mindent egybevetve és a nemzetközi tendenciákat is figyelembe véve a magyar adóhatóság nem sereghajtó a digitalizációs megoldások alkalmazásában. Bízunk benne, hogy a lelkesedés továbbra is kitart, melyek azt eredményezhetik, hogy az adófizetők adminisztratív terhei tovább mérséklődnek és a piaci verseny igazságosabbá válik. Az adóhatóságnak a technológiai fejlődéssel lépést kell tartania, és az abból adódó lehetőségeket maximálisan ki kell aknáznia. A további digitalizációs lépések újabb és újabb pozitív előrelépést jelenthetnek a társadalom egésze számára.

Előre szaladva az időben úgy vélem, az adóellenőrzésekben várható egy minőségi ugrás az adóhatóságnál. Az integrált adattárháznak révén gyakorlatilag robottal automatizáltan készíti el az adóhatóság a keresztellenőrzéseket. Sokkal több ideje lesz az adóhatóságnak egy kiutalás előtti ellenőrzést lefolytatni. Az adatokat célzottan szeretné az adóhatóság felhasználni és a hatékonyságát akarja növelni ezeknek az adatoknak a felhasználásának.

Irodalomjegyzék

1. AMBRUS, R., A., 2020. A digitalizáció adóztatásra gyakorolt hatásai. In: Reisinger, A. & Kecskés, P. & Buics, L., 2020. „Kreatív ipar, digitális gazdaság” Kautz Gyula Emlékkonferencia. pp. 1-11.
2. BÉRI, Z., 2018. Hivatalos kommunikáció a digitalizáció korában. *Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények*, 13(2), pp 31–41.
3. CSIKI, G., 2020. Így dolgozik a NAV-testvér, pár másodperc alatt azonosítja a renitenseket. *Portfolio*, [online], december 7. Elérhető: <https://www.portfolio.hu/igy-dolgozik-a-nav-testver-par-masodperc-alatt-azonositja-a-renitenseket-460256> [Hozzáférés dátuma: 2021.11.03.].
4. DELOITTE, 2019. *Digital transformation and tax: Time for a new operating model*. [online]. Elérhető: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/nl/Documents/tax> [Hozzáférés dátuma: 2021.11.15.]
5. DENISA, I., 2021. Digitalization of tax administration communication under the effect of global megatrends of the digital age. [online]. In: *SHS Web of Conferences 92: Globalization and its Socio-Economic Consequences*. Elérhető: <https://doi.org/10.1051/shsconf/20219202022> [Hozzáférés dátuma: 2021.11.18.]
6. EURÓPAI BIZOTTSÁG: *Study and reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States, 2020 Final Report – Case – Center for Social and Economic Research (Project leader) & Economisti Associati (Consrtium Leader)*. [online], Elérhető: https://ec.europa.eu/taxation_customs/document/download/bc9dd9a0-de6a-49d0-b079-48d4657a5582_en [Hozzáférés dátuma: 2021.10.25.]
7. FAJCSÁK, G., 2021. Így alakult át gyökeresen a NAV: digitális, támogató és olykor kíméletlen. *Portfolio*, [online], április 9. Elérhető: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20210409/igy-alakult-at-gyokeresen-a-nav-digitalis-tamogato-es-olykor-kimeletlen-477662> [Hozzáférés dátuma: 2021.11.02.]
8. Giczi, J., & Szőke, K., 2017. Hivatalos Statisztika és a Big Data. *STATISZTIKAI SZEMLE*, 95(5), pp 1-4. <https://doi.org/10.20311/stat2017.05.hu0461>

9. IZER, N., 2019. Korszakváltás az adóegyszerűsítésben és a gazdaságfehérítésében. *Kormány*, [online], december 3. Elérhető: <https://2015-2019.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/hirek/izer-norbort-korszakvaltas-az-adoegyszerusitesben-es-a-gazdasagfeheritesben> [Hozzáférés dátuma: 2021.10.25.]
10. KRISEN LORI, H., 2020. *Implementation Completion and Results Report (ICR) Document*. [online]. Armenia Mineral Sector Policy - P163060. Elérhető: [Implementation-Completion-and-Results-Report-ICR-Documents-Armenia-Mineral-Sector-Policy-P163060.pdf](https://www.imf.org/external/pubs/ft/psd/p163060.pdf) [Hozzáférés dátuma: 2021.11.13.]
11. KOVÁCSNÉ ÁLMOSDY, J., 2021. A NAV támogató eljárása. *Adó Online*, [online], február 14. Elérhető: <https://ado.hu/ado/a-nav-tamogato-eljarasa/> [Hozzáférés dátuma: 2021.11.14.]
12. MARIJA, V., 2019. *Towards the Digitization of Tax Administration*. [online]. Novi Sad: International Taxation Higher School of Professional Business Studies, , Serbia. Elérhető: https://www.cef-see.org/files/Digitization_Tax_Administration.pdf [Hozzáférés dátuma: 2021.11.03.]
13. MIGUEL SILVA, P., & KÖVÁGÓ, Á., & MARK, C., 2018. *Impact of digitalisation: on the transformation of tax administrations*. [online]. IOTA. Budapest. ISBN 978-615-5908-01-9. Elérhető: <https://www.iota-tax.org/publication/impact-digitalisation-transformation-tax-administrations-0> [Hozzáférés dátuma: 2021.11.18.]
14. NAV, 2019. *Ahol az adatok rendben vannak, ott nincs ellenőrzés*. [online], Elérhető: https://nav.gov.hu/nav/igazgatóságok/vas/helyi_hirek_barm/Ahol_az_adatok_rendbe20190603.html [Hozzáférés dátuma: 2021.09.16.]
15. NAV, 2021a. *Nemzeti Adó- és Vámhivatal 2021.-i összefoglaló jelentése*. [online] Elérhető: http://nav.gov.hu/eves_jelentesek_feleves_tajekoztatok [Hozzáférés dátuma: 2021.10.14.]
16. NAV, 2021b. *A Nemzeti Adó- és Vámhivatal 2021-es ellenőrzési terve*. [online]. Elérhető: http://www04.nav.gov.hu/A_NAV_ellenorzesi_terve_2021.pdf [Hozzáférés dátuma: 2021.11.07.]

17. NRL, 2017. *National Receipt Lottery: Educates Citizens of Slovakia and Eliminates Fraud in VAT Collection*. [online]. Elérhető: https://www.millennium.sk/wp-content/uploads/2017/04/Case_study_Natnal_Receipt_Lottery_for_Tipos.pdf
[Hozzáférés dátuma: 2021.11.19.]
18. ORGANIZATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT – OECD, 2019. *Forum on tax administration, Implementing online cash registers: benefits, consideration and guidance*. [online], OECD. PDF. Elérhető: www.oecd.org/tax/forum-on-tax-administration/publications-and-products/implementing-online-cash-registers-benefits-considerations-and-guidance.pdf [Hozzáférés dátuma: 2021.10.30.]
19. ORGANIZATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT – OECD, 2016. *Technologies For Better Tax Administration: A practical guide for revenue bodies*. OECD. PDF. <https://doi.org/10.1787/9789264256439-en>
20. PAJOR, A., 2019. *A digitalizáció által okozott kihívások a közvetlen adóztatásban*. In: Biztonság, szolgáltatás, fejlesztés, avagy új irányok a bevételi hatóságok működésében. Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozat. ISBN 9786158056793 pp. 172-188.
21. PANKUCSI, Z., 2020. *Eljött az adózás forradalma*. Világgazdaság, [online], október 25. Elérhető: <https://www.vg.hu/eljott-az-adozas-forradalma-2>
[Hozzáférés dátuma: 2021.09.08.]
22. PORTFOLIO, 2020b. *Félelmetes rendszert épít a NAV a háttérben, minden folyamatra rálátnak majd*. [online]. szeptember 8. Elérhető: <https://www.portfolio.hu/felelmetes-rendszert-epit-a-nav-a-hatterben-minden-folyamatra-ralatnak-majd-447476> [Hozzáférés dátuma: 2021.11.03.]
23. PORTFOLIO, 2021a. *Félmillió vállalkozásnak könnyítheti meg az életét az e-ÁFA*. [online]. Elérhető: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20210806/felmillio-vallalkozasnak-konyyitheti-meg-az-eletet-az-e-afa-495522>
[Hozzáférés dátuma: 2021.11.02.]
24. RITZLNÉ KAZIMIR, I., & MÁTÉNÉ BELLA, K., 2020. A gazdasági és a szabályozási környezet változásának hatása az áfaelkerülés 2006 és 2016 közötti alakulására Magyarországon. *STATISZTIKAI SZEMLE*, [e-folyóirat] 98(2), pp 107-132. <https://doi.org/10.20311/stat2020.2.hu0107>

25. SALAMON, I., 2021. Elemzés: a digitális eszközök adózásában történő alkalmazása. *Állami Számvevőszék*, [online], február 2, Elérhető: https://www.asz.hu/storage/files/files/elemzesek/2021/digitalis_adozas_20210202 [Hozzáférés dátuma: 2021.09.12.]
26. TOOMAS, K., 2019. *The Impact of Digital Governance on the Business Environment: the Case of Estonian Tax and Customs Board*. [szakdolgozat] Mesterképzés. Tallinn: Estonian Business School (EBS). <http://dx.doi.org/10.1145/3326365.3326430> [Hozzáférés dátuma: 2021.11.01.]
27. VARGA, Z., 2020. Digitalizáció az adóigazgatásban. *Miskolci jogi szemle* 15(3), ISSN_1788-0386_15evf_3klsz_2020_192-200.
28. VARGA, E., 2020. Digitalizáció és adóhatóság. *Iustum Aequum Salutare*, 16(4), pp 89-91.
29. VILÁGGAZDASÁG, 2019. *A digitalizáció nagy segítség a feketézőkkel szembeni küzdelemben*. [online]. Elérhető: <https://www.vg.hu/a-digitalizacio-nagy-segitseg-a-feketezokkel-szembeni-kuzdelemben> [Hozzáférés dátuma: 2021.10.25.]
30. VISHNEVSKAYA, N., G., & VISHNEVSKIY, D., & MELNIKOVA, N., P., 2019. On strengthening the control potential of value-added tax in the EAEU in the context of digitalization. In: *Advances in Economics, Business and management Research. Vol. 105. 1st International Scientific and Practical Conference on Digital Economy (ISCDE 2019)*. Atlantis Press. pp 188-193. <https://www.atlantispress.com/article/125924643.pdf> [Hozzáférés dátuma: 2021.11.17.]
31. WTS, 2018. *Digitalizáció az adózásban*. [online], Elérhető: <https://wtsklient.hu/digitalizacio-az-adozasban/> [Hozzáférés dátuma: 2021. 11.02.]

Statisztikai adatok forrásai:

1. KSH OLDALÁRÓL STATISZTIKAI ADATOK: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/>
[Hozzáférés dátuma: 2021.09.14.]
2. MAGYAR NEMZETI BANK, 2021a. *A háztartások részletes pénzügyi számlái*. MNB.
Elérhető: <https://www.mnb.hu/statisztika/statisztikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok/xii-a-nemzetgazdasag-penzugyi-szamlai-penzugyi-eszkozok-es-kotelezettsegek-allomanyai-es-tranzakcioi/teljes-koru-minden-sektorra-vonatkozo-penzugyi-szamlak> [Hozzáférés dátuma: 2021.09.24.]
3. MAGYAR NEMZETI BANK, 2021b. *Pénzforgalmi táblakészlet*. MNB, [online]. Elérhető: <https://www.mnb.hu/statisztika/statisztikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok/xiv-penzforgalmi-adatok/penzforgalmi-tablakeszlet> [Hozzáférés dátuma: 2021.09.22]
4. MAGYAR ÁLLAM KINCSTÁR KÖLTSÉGVETÉSI MÉRLEG ADATOK:
http://www.allamkincstar.gov.hu/hu/koltsegvetesi-informaciok/koltsegvetes_merleg_1/222/ [Hozzáférés dátuma: 2021.10.02.]
5. NAV ÉVKÖNYVEK. Elérhető: https://nav.gov.hu/evkonyvek/NAV_evkonyvek
[Hozzáférés dátuma: 2021.09.05.]
6. UKRAINE REVENUE, 2020. *Budget of Ukraine*. Elérhető:
<http://old.cost.ua/en/budget/revenue/> [Hozzáférés dátuma: 2021.11.18.]

Ábrajegyzék

1. ábra: Azonnali fizetési forgalom alakulása.....	9
2. ábra: Magyarországi kibocsátású fizetési kártyákkal POS terminálon lebonyolított tranzakciók száma.....	10
3. ábra: Magyarországi pénzforgalmi szolgáltatók elfogadóhálózatában lebonyolított fizetési kártyás tranzakciók száma és tranzakció típusa szerint csoportosítva	11
4. ábra: A hazai pénzforgalmi szolgáltatók pénztáraiban lebonyolított készpénzfelvételi és befizetési tranzakciók száma és értéke.	12
5. ábra: Magyarország, Csehország, Hollandia, Lengyelország, Románia és Szlovákia áfarésének alakulása a 2004-2020. időszakban	21
6. ábra: Magyarország áfarésének alakulása a 2004. és 2020. időszakban	22
7. ábra: Magyarországon üzembe helyezett pénztárgépek éves forgalmának alakulása a 2010 és 2020. időszakban	24
8. ábra: A vendéglátóhelyek eladási forgalmának változása a 2000-2020. években (előző év = 100%).....	25
9. ábra: Állami költségvetés bevételeinek megoszlása a 2010-2020. években	31
10. ábra: Állami költségvetés arányainak megoszlása.....	32
11. ábra: A központi költségvetés bevételei adókatóriánként 2010–2020. években ..	33
12. ábra: Az ÁFA-ból származó bevételek viszonyítása a központi költségvetés teljes bevételéhez 2010 és 2020.12.31. közötti időszakban	34
13. ábra: A nemzeti adóhatóságok digitális profiljai	42
14. ábra: Elektronikusan beküldött dokumentumok aránya 2012. és 2017. között	45
15. ábra: Nemzeti Nyugtasorsolás főbb adatait	46
16. ábra: Az online pénztárgépekre való átállás számosságának alakulása Oroszországban	47
17. ábra: Ukrajna 2020. évi központi költségvetési adóbevételeinek megoszlása	48
18. ábra: Háztartások készpénzállományának alakulása a 2007-2021. időszak között ..	53

Táblázatjegyzék

1. táblázat: Az adóhatóság online térnyerése a 2016. és 2020. időszak között	8
2. táblázat: Az eSZJA bevallási tervezet főbb mutatószámai	14
3. táblázat: Az EKÁER rendszer regisztrált felhasználók számainak alakulása	27
4. táblázat: Elektronikus számlaadat-szolgáltatás alakulása.....	30
5. táblázat: Az EKÁER rendszerrel kapcsolatos adóellenőrzések vizsgálata.....	36
6. táblázat: Az Online Számla Rendszer és az Online Pénztárgépek bevezetésével kapcsolatos adóellenőrzések vizsgálata	38
7. táblázat: Az adóhatóság ellenőrzéseinek alakulása	39
8. táblázat: Az adóhatóság támogató jellegű adóellenőrzéseinek vizsgálata.....	41

Függelék

Az adóhatóság fontosabb digitalizációs intézkedései kronológiai sorrendben

Év	Intézkedés
2006	elektronikus adóbevallás a legnagyobb adózók számára
2007	elektronikus adóbevallás minden adózó számára
2013	július: a HU-GO elektronikus útdíj-szedési rendszer bevezetése
2014	szeptember 1: az online pénztárgépek bevezetése
2015	március 1: az EKAER éles indulásának napja
2016	december 1: elektronikus éves beszámoló közzététel (OBR)
2017	Január 1-től az onlinepénztárgép-köteles tevékenységek körének kibővítése eSZJA portál bevezetése
2018	Július 1-től az online számla adatszolgáltatás bevezetése Július 1-től csak az online adattovábbításra alkalmas adóügyi felügyeleti egységgel (AFE) ellátott automaták üzemeltetése PSD2 bevezetése
2020	februártól bevezette a havi munkáltatói és kifizetői adatokon alapuló elektronikus keresetkimutatást (e-keresetkimutatás) Központi Bűnjelkezelő Rendszer Online Nyomtatványkitöltő Alkalmazás újabb 22 nyomtatványtípussal való bővítése Azonnali Fizetési Rendszer (AFR) július 1-től Online Számlázás 2.0 (jelentési értékhatár eltörlése, érintetti kör kibővítése) Online Számlázó mobilalkalmazás
2021	január 1-től Online Számlázás 3.0 (Közösségi ügyletek, export ügyletek, magánszemélyek felé történő értékesítések elektronikus számlaadatának beküldése) eÁFa (áfatervezet kiajánlás) eFIP mobilalkalmazás nav.gov.hu megújulása eBEV portál megújulása Kormányzati Adatközpont
2023	SAF-T

